

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Lawrence z Arábie a arabské povstání 1916-1918

Čermáková Natálie

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Lawrence z Arábie a arabské povstání 1916-1918

Čermáková Natálie

Vedoucí práce:

Mgr. Daniel Křížek, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

Obsah

1 Úvod	1
2 Britská strategie v Arábii a příprava arabské revolty	4
3 Propuknutí povstání - 5. červen 1916	6
3.1 Boje od června do září	6
4 Ned aneb Thomas Edward Lawrence nastupuje na scénu	9
4.1 Život Lawrence z Arábie	9
4.2 Krizový stav v Hidžázu a pomoc Lawrence	11
4.2.1 Příjezd do Džiddy a cesta za Fajsalem	11
5 Přístav Janbu - prosinec 1916	14
6 Cesta do přístavu Wedžh roku 1917	17
7 Úvahy a plány o tažení na Akabu v roce 1917	20
7.1 Nová posila Auda Abu Tayi a Lawrencovo prozření	21
7.2 Výprava do Akaby	23
7.2.1 Vyzrazení britských a francouzských úmyslů	25
7.2.2 Bitva v údolí Abu al-Lissán a otevřená cesta do Akaby	26
8 Zahájení guerillové války roku 1917	27
8.1 Nájezd na údolí Jarmúk	28
8.2 Porážka Turků u Tafíly	29
9 Závěrečné kampaně a spojení sil britských a arabských roku 1918	31
9.1 Arabové jako Allenbyho pravé křídlo	32
9.2 Cesta do Damašku a masakr v Tafas	33
9.3 Konečně v cíli a Lawrencův návrat do Anglie	34
10 Závěr	36
11 Seznam použitých zdrojů	39
12 Resumé	42
13 Přílohy	43
13.1 Seznam příloh	47

1 Úvod

Valná většina Arabů z Blízkého východu žila již po několik staletí pod osmanskou hegemonií. Osmanská říše se však na přelomu 18. a 19. století začala rozpadat v důsledku útlaku okolních mocností a povstání jednotlivých národů, a čím dál více se ukazovala neschopnost Turků těmto vzpourám zabránit. Během první světové války tak dovedl sílící arabský nacionalismus a touha po osamostatnění i Araby k povstání proti svým utlačovatelům. Předkládaná bakalářská práce se věnuje právě tomuto arabskému povstání nebo také „povstání na poušti“ z roku 1916. Jedná se o událost, která pro laickou veřejnost nebude patrně příliš známou, avšak tvoří významný moment v budování britsko-arabských vztahů, kdy Britové představovali pro Araby mocného partnera a zřejmě i symbol svobody. Pro čtenáře této práce bude jistě známější legendární postava britského důstojníka Lawrence z Arábie, jenž k arabské revoltě neodmyslitelně patří. V českých i zahraničních publikacích jsou dva revoluční roky Arabů spojovány právě se jménem slavného Thomase Edwarda Lawrence.

Záměrem předkládané bakalářské práce je sumarizace zdrojů týkajících se daného tématu a následná snaha o postupné představení povstání Arabů proti osmanské nadvládě v provincii Hidžáz od jeho počátku až po jeho zakončení v Damašku roku 1918 včetně zjištění, jak se do arabského povstání zapojil T. E. Lawrence.

Celému arabskému povstání předchází množství událostí od ztráty osmanské moci a řešení východní otázky po mladotureckou revoluci, které by činily tuto práci dosti povrchní, a proto se zaměřuji zejména na vojenské aspekty arabské vzpoury, jež jsem se snažila popsat koherentně a chronologicky, a utvořila tak snad srozumitelný popis jednotlivých akcí na blízkovýchodních stanovištích.

Práce je koncipována z osmi hlavních kapitol, které vždy představují významnou událost z prostředí Arabského poloostrova a později také Jordánska a Sýrie mezi lety 1916 a 1918.

V první kapitole se pouze stručně věnuji britským úmyslům na Blízkém východě a krokům, které vedly k samotnému povstání proti Osmanům. Zmiňuji se zde také o tajné Sykes-Picotově dohodě, jež zformovala hranice rozpadajícího se mnohonárodnostního osmanského kolosu.

V druhé kapitole se zabývám propuknutím vzpoury, které připadlo na den 5. června roku 1916, a jejím průběhem do podzimu téhož roku, kdy se Arabům nedostávalo valných úspěchů.

Třetí kapitola je věnována životopisu Lawrence a jeho příjezdu do Hidžázu, za účelem pomoci Fajsalovi jako poradce pro vzpouru.

Čtvrtá kapitola se věnuje událostem kolem přístavu Janbu, na který se rozhodli Turci zaútočit, a popisuje také moment, kdy se Lawrence začal odívat do arabského ošacení.

Patá kapitola popisuje sáhodlouhé, avšak úspěšné tažení na Wedžh, při němž Arabové posouvají vzpouru mimo hidžázskou provincii, a i v šesté kapitole poté pokračují ve výpravě na sever směrem ke strategickému přístavu Akaba, během níž se ukázala Lawrencova taktika jako správná.

Od sedmé kapitoly začíná Lawrence tzv. guerillovou válku, kterou naruší až skutečná bitva u Tafíly v roce 1917.

Poslední osmá kapitola popisuje, jak se Arabové přizpůsobili britskému velení, a byli Britům nápomocni během jejich pronikání do Palestiny, když se stali jejich pravým křídlem. Celou kampaň poté završili dosažením Damašku, přesto však přes veškeré úsilí nedopadla situace podle jejich představ.

V těchto konečných etapách povstání jsem mívala místy problém se zorientovat v ději, kdy popis jednotlivých výbojů v daných publikacích byl velmi stručný a celkem nepřehledný. Kupříkladu samotnému dobytí Damašku je věnováno jen několik málo řádků, ze kterých ovšem není vůbec zřejmé, kdo skutečně za jeho dobytím stál.

K tématu arabského povstání je knih napsáno vskutku značné kvantum, ovšem většina z těchto děl pouze přepisuje Lawrencovu knihu *Sedm sloupů moudrosti*, a nepřináší takřka nic nového. Já sama jsem nejvíce informací načerpala také především z Lawrencových knih, které dal dohromady po jeho působení v Arábii. Skvěle mi při psaní posloužilo dílo *Bouře nad Asíí*, jež je zkrácenou a lehce pozměněnou verzí knihy *Sedm sloupů moudrosti*, která je naopak skutečně velmi obsáhlá a podrobná. Obě tyto knihy však v podstatě začínají Lawrencovým příjezdem do Hidžázu a končí jeho návratem do Anglie. Počátkům arabské revolty je věnováno úplné minimum. Proto jsem také značně využila děl od Davida Murphyho s názvy *Lawrence z Arábie* a *The Arab revolt 1916-1918*, které se věnují samotným začátkům povstání, avšak vše je popsáno poměrně stručně. Nejvíce bych ovšem chtěla vyzdvihnout dílo *Lawrence z Arábie* od Lawrencova přítele Roberta Gravesa, jehož dílo mi pomohlo objasnit určité pasáže z Lawrencových zpráv, ze kterých Graves

čerpá, a k nimž zároveň dodává své vlastní názory, zejména pak, zda jsou Lawrencova dobrodružství v Arábii pravdivá.

Co se týče místopisných názvů, jsou v uvedené literatuře psány různě. Na webové stránce *Looking for Lawrence of Arabia in Japan*¹ jsem proto srovnávala veškeré možné varianty názvů arabských měst, vybrala jsem ten nejčastěji užívaný a převedla jej do českého přepisu. V případě, že se varianty velmi lišily, uvedla jsem další možný zápis názvu v poznámce pod čarou. Jména beduínských kmenů jsem poté popisovala podle Lawrencova díla *Sedm sloupů moudrosti*. K otázce arabské transkripce si dovoluji upozornit na arabskou hrdelnicí ajn, kterou jsem použila u vlastních jmen začínajících na °Abd a °Alí jako c s horním indexem, a také uprostřed názvů jako například Ma°án. Výjimku v textu tvoří město Tá'if, kdy apostrof v názvu značí hamzu, odvozenou od ajn a představuje fonetický ráz předcházející samohlásky. Písmena gh se poté ve slovech (např. Rábigh) vyslovují jako ráčkované r.

¹ YAGITANI, Ryoko. Variants of Place Names in the Middle East in Seven Pillars of Wisdom. *Looking for Lawrence of Arabia in Japan*.

2 Britská strategie v Arábii a příprava arabské revolty

Blízký východ byl jedním z hlavních bojišť první světové války, ve kterém šlo především o otázku dědictví „nemocného muže na Bosporu.“² Po neúspěšné bitvě o Gallipoli v roce 1915 potřebovali Britové nalézt novou sílu, která by jim dopomohla k válečnému vítězství na blízkovýchodních frontách.³ Volba padla na potomka proroka Muhammada, mekského šarífa Husajna Hášimího z provincie Hidžáz,⁴ a začalo se uvažovat, v důsledku vzrůstajícího arabského nacionalismu, o povstání Arabů proti osmanské nadvládě.⁵ Jednání o vzájemné podpoře probíhalo mezi šarífem Husajnem a britským komisařem Henrym McMahonem formou osmi tajných dopisů. Husajn měl vůči Britům také jasné podmínky,⁶ jež vešly ve známost jako Damašský protokol.⁷ V něm požadoval, aby hranice nezávislých arabských zemí zahrnovaly dnešní Arabský poloostrov vyjma Adenu a dále Irák, Sýrii, Libanon, dnešní Izrael a Palestinu.⁸ Britská vláda slíbila, že vyhoví Husajnovým nárokům⁹ s výjimkou Mersinu, dnešního Iskenderunu v provincii Hatay, Homsu, Hamá, Aleppa a Damašku, jež nemohly být označeny za výlučně arabské.¹⁰ Husajn nechtěl nikterak narušit britsko-arabské spojenectví a rozhodl se otázku arabské nezávislosti vyřešit po válce.¹¹ Sliby Britů však byly v rozporu s tzv. Sykes-Picotovou dohodou podepsanou těsně před arabskou vzpourou v květnu roku 1916. Podle této úmluvy měla být oblast severní části Turecka, severního Iráku kolem Mosulu až po libanonské pobřeží pod vlivem Francouzů. Británie si pod své obruči měla vzít Jordánsko a část Iráku od Bagdádu po Basru. Palestina a samotný Jeruzalém by byly pod mezinárodní správou šarífa Husajna a Ruska, Haifa a Akka by zůstaly britské, přičemž otázka vzniku židovské domoviny zde nepadla ani ve zmínce. O tu se postarala až o rok později známá Balfourova deklarace.¹²

² DURMAN, Karel. *Blízký východ ve světové politice 1918-1959*. 1966. s. 35.

Osmanské říši se během jejího úpadku začalo přezdívat „nemocný muž na Bosporu.“

³ ČEJKA, Marek. Historické souvislosti Arabského jara. *Hospodářské noviny*.

⁴ Šaríf byl váženou autoritou v muslimském světě.

⁵ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. 1999. s. 382-385.

⁶ PÚČIK, P. (ed.). *Palestinská otázka v dokumentech*. 1975. s. 205-206.

⁷ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. 1999. s. 386.

⁸ PÚČIK, P. (ed.). *Palestinská otázka v dokumentech*. 1975. s. 205-206.

⁹ GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. 1999. s. 390-391.

Dopisy byly pro oba korespondenty psány v jejich rodných jazycích, a tak často docházelo k určitým nedorozuměním. Závěrečná psaní jsou navíc zahalena tajemstvím a není dobře známo, co přesně se v nich píše. V posledním McMahonově dopise bylo v arabštině uvedeno splnění Husajnových požadavků – uznání Damašského protokolu a arabského chalífátu. Text v angličtině to však následně vyvracel. (GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. 1999. s. 386.)

¹⁰ PÚČIK, P. (ed.) *Palestinská otázka v dokumentech*. 1975. s. 207.

¹¹ BARR, James. *Setting the desert on fire: T.E. Lawrence and Britain's secret war in Arabia, 1916-18*. 2011. s. 20.

¹² GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. 1999. s. 390-391.

Husajn nic netušíc o tajných záměrech požádal Brity o zaslání potravin, zbraní a padesáti tisíc liber. Na oplátku slíbil, že by plánovanou vzpouru mohl započít s minimálně sto tisíci bojovníky, čímž dal najevo, že se vzpourou proti Turkům jednoznačně počítá. Později toto číslo navýšil ještě o dalších sto padesát tisíc mužů a navrhl, že by se Britové měli vylodit u syrského pobřeží, a odříznout Osmany od hidžázké železnice, důležité spojnice mezi Tureckem a Arábií.¹³ Bylo tedy potřeba Araby alespoň základně vybavit, a proto 1. května 1916 zaslala Británie pět tisíc japonských pušek a více než dva miliony kusů munice. Žádné další zprávy poté však od Husajna nepřicházely.¹⁴

Osmanský ministr Džemal Paša začal mít brzy podezření o možné vzpouře, a vyslal proto 22. května 1916 na průzkum Hidžázu, ve kterém se potenciální revolta měla odehrát, generála turecké armády Fachrího Pašu. Fachrí jej 2. června informoval, že nejpozději druhý den ráno bude napadena hidžázká železnice, načež obratem po dráze vyslali osmanskou armádu směr Hidžáz.¹⁵

¹³ BARR, James. *Setting the desert on fire: T.E. Lawrence and Britain's secret war in Arabia, 1916-18*. 2011. s. 20-22.

¹⁴ Tamtéž, s. 23.

¹⁵ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 50.

3 Propuknutí povstání - 5. červen 1916

Původně měla být celá akce pro Turky velkým překvapením, ale návštěvou Fachrího v Medíně se vše zásadně změnilo, a tak 5. června 1916 Husajnovi synové, °Alí a Fajsál, prohlásili, že se arabský lid hodlá osamostatnit. Šaríf Husajn se nakonec rozhodl povstat s přibližně třiceti tisíci beduíny.¹⁶ Jeho armáda byla rozdělena do čtyř oddílů, kterým veleli jeho synové °Alí, °Abdulláh, Fajsál a Zejd. Vše však bylo financováno z Londýna. Hlavním velitelem, který vedl veškeré operace, byl generál britské armády v Egyptě a Súdánu sir Reginald Wingate. Šarífovy oddíly však fungovaly jako samostatná jednotka. Na severu Medíny operoval se svými bojovníky Fajsál, který prováděl útoky na železnici spojující Hidžáz se severem, zároveň také přerušil telegrafní vedení pro znesnadnění komunikace.¹⁷ K velkému úspěchu to ale nevedlo. Osmanům se železnici podařilo zprovoznit a poslat další posily dále na jih. Medína byla velmi soběstačná v otázce potravin a dobře bráněna tisícovkou osmanských vojáků s dělostřelectvem. Proti těm stáli °Alí a Fajsál s několika beduíny na velbloudech a s podomácku spravovanými puškami.¹⁸

Dne 28. května 1916 nastoupil britský tajemník a guvernér Ronald Storrs na loď, která jej měla odvézt do Hidžázu, s sebou vzal také pět tisíc liber zlata a dva kartony cigaret pro °Abdulláha a Fajsála. Na břehu jej 6. června přivítal nejmladší syn Husajna, Zejd¹⁹, a oznámil mu, že vzpoura již předešlý den tj. v pondělí vypukla v Medíně. Ostatní města se měla vzbouřit v sobotu, tedy 10. června. Storrs po obhlédnutí situace poslal telegram do Londýna, že povstání již začalo. Žádal také o zaslání vojenských posil, střeliva a potravin.²⁰

3.1 Boje od června do září

Během bitvy v Medíně byl Fajsálův oddíl rozdělen. Což pochopitelně sehrálo hlavní roli v pozdějším neúspěchu při dobývání tohoto města. Část beduínů totiž naivně utekla za osmanskými generály s návrhem, že se vzdají, pokud budou jejich vesnice ušetřeny. Přesto vojska vyslaná na předměstí masakrovala vše živé, muže, ženy i děti, bez výjimky.

¹⁶ Tento údaj je velmi sporný, přesný počet šarífových bojovníků, s nimiž se rozhodl povstat, není možné s přesností určit, avšak číslo třicet tisíc je v publikacích uváděno nejčastěji.

¹⁷ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 14.

¹⁸ BARR, James. *Setting the desert on fire: T.E. Lawrence and Britain's secret war in Arabia, 1916-18*. 2011. s. 24-25.

¹⁹ Zejdovi bylo údajně pouhých šestnáct let (nar. 1900) a kupříkladu E. Gombár uvádí, že jej pro jeho nízký věk nebylo možné využít během povstání Arabů, což ovšem nebyla pravda. (GOMBÁR, Eduard. *Blízký východ za první světové války. Historický obzor*. s. 152.)

²⁰ BARR, James. *Setting the desert on fire: T.E. Lawrence and Britain's secret war in Arabia, 1916-18*. 2011. s. 23-24.

Zbylé vojsko z Fajsalova oddílu bylo vyhnáno na otevřenou pláň, kde je Turci ostřelovali děly a kulomety. Za tímto zásahem stál generál Fachrî, jenž se podobným způsobem činil i během Arménské genocidy, kterou Turci dodnes popírají.²¹

Většina tureckých vojáků byla přesunuta do Tá'ifu a Mekku nad ním bránila posádka v počtu tisíc čtyři sta mužů.²² Dne 9. června 1916 sem přicestoval i ċAbdulláh. Vzpoura zde stagnovala a Turci si město pouze bránili vyhloubením zákopů před hradbami. Krátce po půlnoci se ċAbdulláh pokusil město dobýt. To se mu bohužel nezdařilo, i přesto měl ale úspěch, jelikož zastavil další turecké síly, aby pokračovaly v tažení dolů do Mekky. Husajn mezitím v Mekce, ještě před svítáním za zvuků *azánu*²³ dne 10. června, dal znamení svým stoupenicům výstřelem z okna svého paláce, aby povstali.²⁴ Vystřelil proti mekským kasárnám, kde přespávala turecká posádka. Turci ihned reagovali zpětnou palbou, ačkoliv netušili, co se děje. Vzájemnou střelbu udržovali do devíti hodin ráno, kdy důstojník turecké armády telefonoval do Husajnova paláce, a žádal vysvětlení a zastavení palebné akce. Husajn odpověděl, že jeho země vyhlásila nezávislost, a střelbu hodlal ukončit pouze s tureckou kapitulací. Turci ignorovali Husajnov návrh a postavili se na odpor. Boj nabral na intenzitě a trval až do setmění, přičemž o život zřejmě přišlo asi sto padesát Turků a osm Arabů. V boji pokračovali i na druhý den a Arabům se podařilo obsadit oblast Baš Karakol nedaleko al-Safa. Dne 12. června zaútočily Husajnovy jednotky na vládní budovu Hamídíja, kde se prostřednictvím tureckého důstojníka pokoušely donutit Turky ke kapitulaci, což se jim ovšem nepodařilo. Arabové bez potřebného dělostřelectva nebyli schopni prorazit skrz turecké opevnění, a tak museli vyčkat na pomoc Britů.²⁵

Díky avízu Ronalda Storrsse v den, kdy Husajn zahájil vzpouru v Mekce, zakotvily u břehu Džiddy dvě britské lodě Royal Navy, Fox a Hardinge, s vojenskou podporou.²⁶ Ve stejný den tyto lodě posloužily při napadení přístavu Džidda.²⁷ Turci, kteří zde čítali tisíc pět set mužů, očekávali pomoc posádky z Mekky, ta ale nedorazila,²⁸ a 16. června bylo přístavní město Džidda dobyt s pomocí hydroplánů Royal Navy. O pár týdnů později se zde 30. června mohly vylodit i skupiny britských důstojníků a egyptských vojsk spolu s

²¹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 50.

²² ANTONIUS, George. *The Arab Awakening: The Story Of The Arab National Movement*. 2015. kapitola 8.

²³ Azán je v islámu svolávání k modlitbě.

²⁴ MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. 2008. s. 33.

²⁵ ANTONIUS, George. *The Arab Awakening: The Story Of The Arab National Movement*. 2015. kapitola 8.

²⁶ V průběhu celé vzpoury sehrálo britské královské námořnictvo Royal Navy klíčovou roli jak při obraně měst, tak při dodávkách zbraní a armády. (MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. 2008. s. 37.)

²⁷ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 15.

²⁸ ANTONIUS, George. *The Arab Awakening: The Story Of The Arab National Movement*. 2015. kapitola 8.

dodávkou zbraní, nábojů, potravin a peněz. Díky dodanému potřebnému vybavení byly dobyty přístavy Janbu a Rábigh. I přesto to ještě v červenci osmanské síly nadále zvládaly a měly v područí Mekku a Tá'if.²⁹ Dobýt Mekku se podařilo až 9. července, kdy pomocné egyptské síly přemohly osmanskou posádku a donutily ji ke kapitulaci. Osmanské vojenské sbory v Tá'ifu se však stále ještě držely dál a to až do 22. září 1916, kdy je porazil 'Abdulláh s pomocí egyptských dělostřelců. Armáda Fachrího v Medíně však byla ještě posílena o další vojenskou posádku a dva nové letouny. To ovšem neubrало na sebevědomí šarífu Husajnovi, který se v tomto období prohlásil za „krále všech Arabů“, jeho pan-arabské aspirace se však neshodovaly se zájmy Britů, kteří jej uznali jen jako „krále Hidžázu“.³⁰

Koncem září tak byla celá provincie Hidžáz vyjma Medíny po nějakou dobu osmanských vojsk zbavena, avšak od tohoto momentu se Arabové ocitli bez peněz a bez dalších rad.³¹

²⁹ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 15-16.

³⁰ Tamtéž, s. 15-16.

Zřejmě proto, aby nekomplikovali vztahy se sultánem ze sousedního Nadždu, 'Abd al-Azíz ibn Saudem. Vztahy mezi šarífem Husajnem a Ibn Saudem byly vždy velmi napjaté, zejména pak po první světové válce, kdy vedli válku o to, který rod bude v regionu panovat. (LEWIS, Bernard. *Dějiny Blízkého východu*. 1997. s. 303-304.)

³¹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 51.

4 Ned aneb Thomas Edward Lawrence nastupuje na scénu

Když Turecko vstoupilo v říjnu roku 1914 do války na straně Německa a Rakouska-Uherska, nařídil Horatio Kitchener, britský maršál a hrabě, aby členové geodetické a výzvědné výpravy na Sinaji mezi lety 1913 a 1914 byli vysláni okamžitě do Egypta. Jedním z těchto členů výpravy byl i Ronald Storrs a konečně také plukovník T. E. Lawrence.³² Zde bylo jejich úkolem od prosince roku 1914 podávat vyšším velitelům zpravodajská hlášení. Mezi tyto vysoce postavené osoby se řadili generálové sir John Maxwell, sir Archibald Murray, sir Edmund Allenby a sir Reginald Wingate.³³ Nikdo z nich však zatím ani netušil, jakou úlohu Lawrence sehraje během následujících roků arabského povstání.

4.1 Život Lawrence z Arábie

Thomas Edward Lawrence se narodil v roce 1888 v Tremadoc v severním Walesu. Pro rodinu i přátele byl známý jako „Ned“ a veřejnosti se později vryl do paměti jako „Lawrence z Arábie.“³⁴ Byl jedním z pěti synů a byl vychováván tak, aby se obešel bez ženské společnosti. Ženy v jeho životě tedy nehrály důležitou roli a kupříkladu Miroslav Slach ve své knize *Kavalíři pouště* uvedl: „*O Lawrencovi se vědělo, že nemá zájem o děvčata, vyžadují mnoho času a on nikdy čas neměl.*“³⁵ To také zřejmě zapříčinilo, že se Lawrence nikdy neoženil. Jeho otec, sir Thomas Chapman, pocházel z významné irské rodiny, matka Sarah Lawrence byla skotská vychovatelka v rodině Chapmanových. Sir Chapman se jednoho dne rozhodl opustit své sídlo, manželku i děti a utéci se Sarah. Nikdy se však nerozvedl a Lawrencovi rodiče tak nebyli nikdy manželé. Rodina pobývala nejprve ve Skotsku, poté ve Francii a také v hrabství Hampshire v Anglii.³⁶ V roce 1896 se přestěhovali z Hampshiru do Oxfordu, kde se natrvalo usadili, a Lawrence zde nastoupil do městské školy.

Lawrence byl malého vzrůstu, měřil pouhých 167 cm, přesto byl poměrně silný a vytrvalý, ale sportovní hry raději nevyhledával. Byl spíše samotář, který se zajímal o literaturu, historii a zejména archeologii.

V roce 1907 nastoupil na univerzitu Jesus College. Během studií docházel ještě do Důstojnického výcvikového sboru, což se mu zřejmě hodilo později během povstání.

³² GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 53.

³³ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 10.

³⁴ Tamtéž, s. 4.

³⁵ SLACH, Miroslav. *Kavalíři pouště*. 2000. s. 13, 42.

³⁶ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 8.

Vojenskou kariéru ale nikdy předtím neplánoval. Studium zakončil závěrečnou prací na téma *Vliv křížáků na středověkou vojenskou architekturu v Evropě do konce 12. století*, během jejíhož vypracování se rozhodl vycestovat do Palestiny a Sýrie, aby zde prozkoumal křížácké hrady. O rok později se sem opět vrátil a naučil se také obstojně arabsky.

Ještě na univerzitě se seznámil s významným archeologem Dr. D. G. Hogarthem, správcem muzea Ashmolean a souhlasil s prací na vykopávkách pro britské muzeum v bývalém chetitském městě Karchemiš u řeky Eufrat, kde působil právě pod vedením Dr. Hogartha. Vykopávky trvaly od roku 1910 do roku 1914 a Lawrence se zde věnoval nejen archeologickým pracím, ale získával i cenné poznatky o regionu, a okoukával způsob života a zvyky místních dělníků.³⁷ Po návratu z Karchemiše byl Dr. Hogarth pověřen lordem Kitchenerem, aby navrhl schopného archeologa pro zprvu nevojenskou výpravu na Sinaj. Schylovalo se totiž k válce a cílem celé této výpravy bylo posoudit, zda by Osmané mohli zaútočit na Suez přes Sinajský poloostrov. Dle doporučení Dr. Hogartha byl vybrán Leonard Woolley, který však nemohl být přítomen na Sinaji po celé tři měsíce, a tak byl osloven ještě Lawrence, aby se k němu připojil, a práci si mezi sebou rozdělili.³⁸ Wolley a Lawrence zde však pod vedením kapitána Stewarta Newcomba posloužili spíše jako civilní krytí při mapování terénu. Po tříměsíčních špionážních průzkumech se Lawrence vrátil zpět do Británie.

Zanedlouho vypukla první světová válka a Lawrence už v prosinci roku 1914 putoval do Káhiry, kde se stal součástí zpravodajského oddílu GHQ pod velením plukovníka Gilberta Claytona.³⁹ Ostatní členové týmu si jej často dobírali kvůli jeho nedbalému a „nevojenskému“ vzhledu, působil příliš excentricky, přesto, ačkoliv si to mnohdy neuvědomovali, byl jako důstojník velmi užitečný. Díky svým znalostem arabštiny Lawrence dobře posloužil při výsleších zajatců.⁴⁰ Prostředí Mezopotámie mu samozřejmě taktéž nebylo cizí, a tak bylo velmi pravděpodobné, že Lawrence bude do války s Osmany nějakým způsobem zapojen.⁴¹

³⁷ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 7-9.

³⁸ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 24-25.

³⁹ Lawrence G. Claytona, britského důstojníka zpravodajského štábu v Káhiře (zkr. GHQ), ve své knize tituluje generálem.

⁴⁰ Nejčastěji patřili mezi zajatce arabští kočovníci násilně odvedení do osmanské armády. (MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 11.)

⁴¹ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 10-11.

4.2 Krizový stav v Hidžázu a pomoc Lawrence

Byl začátek podzimu roku 1916 a na Arabském poloostrově bylo povstání na bodě mrazu a mnozí cítili, že budoucnost arabské revolty je nejistá. Generál Murray, velitel britských vojenských jednotek v Egyptě, odmítal vyslat britská vojska na podporu Arabů, jelikož se domníval, že je potřeba většinu vojáků ponechat v Egyptě, a bránit se případným útokům na Suezský průplav. Zároveň se také očekával příjezd francouzských vojáků do Egypta a bylo na místě vše projednávat s francouzskou vládou, jakožto spojencem, která měla na osmanském území také své plány.

Koncem podzimu se v Káhiře konečně začalo řešit, jakým způsobem revoltu podpořit, a zda to k něčemu povede. Celé povstání začínalo být na spadnutí, a tak se plukovník Clayton se souhlasem sira Wingata rozhodl vyslat T. E. Lawrence vyhodnotit situaci, k němu se připojil i Ronald Storrs a bývalý důstojník turecké armády major Azíz al-Mazrí.⁴²

4.2.1 Příjezd do Džiddy a cesta za Fajsalem

V poledne 15. října roku 1916 zakotvil parník Lama na břehu Džiddy. Storrs a Lawrence zde přivítal ^cAbdulláh vracející se z bitvy u Tá'ifu.⁴³ ^cAbdulláh je informoval, že Fajsal byl vyhnán z Medíny, kde nyní Turci posilují svá vojska, a připravují se na postup do přístavu Rábigh. Obvinil však Brity z dočasného neúspěchu Arabů, jelikož prý nebyl dostatečně zničen přístup po hidžázské železnici, a Turci měli možnost i nadále dopravovat zásoby do Medíny. Přičemž Lawrence odpověděl, že si sám šaríf Husajn nepřál úplné přerušení dráhy kvůli svým vlastním potřebám, a navrátil zpět dynamit, který měl sloužit k přerušení dráhy. O další zásoby zbraní údajně nebylo požádáno.⁴⁴

^cAbdulláh žádal po Lawrencovi, aby na pomoc byla vyslána námořní brigáda, zformovaná nejlépe z muslimských vojáků, kteří by se nalodili u Suez, a směřovali urychleně do Rábighu, aby zde následně zadrželi Turky pokračující do Mekky. Rábigh by byl posílen o další příchozí jednotky z Mezopotámie a Sýrie pod vedením majora al-Mazrího a také o arabské zajatce z Egypta a Indie. Lawrence měl k ^cAbdulláhovým návrhům jisté výhrady. Především dodal, že v britských armádních řadách neoperují žádné muslimské jednotky, a je si téměř jistý, že Britové nebudou chtít být oslabeni o další

⁴² MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 15-16.

⁴³ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asií*. 1934. s. 17-18.

⁴⁴ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 54-55.

vojska bránící Suez.⁴⁵ Přesto ale souhlasil, že návrhy předá do Káhiry, a rád se sejde s Fajsalem, aby s ním prodiskutoval případné návrhy boje a dodání výzbroje.⁴⁶ Šaríf Husajn byl z počátku velmi nedůvěřivý, ale po krátkém přemlouvání od Storrse souhlasil, a prostřednictvím ^cAbdulláha zaslal ^cAlímu rozkaz, aby Lawrence bezpečně připravil na cestu do Fajsalova tábora.⁴⁷

Lawrence se s ^cAlím setkal v Rábighu, a přestože se mu otcovy rozkazy příliš nezamlouvaly, uposlechl jej a nechal pro Lawrence připravit jezdeckého velblouda a spolehlivého průvodce Tafase z kmene Hauazim Harb.⁴⁸ Vyjeli po západu slunce, cesta vyprahlou noční pouští, kterou Lawrence detailně vylíčil v knize *Sedm sloupů moudrosti*, byla celkem náročná. Cestovali celou noc až na krátké přestávky a dopoledne dorazili do vesnice Hamrá u Vádí Safra, kde byl utábořen Fajsal. ^cAbdulláh ani ^cAlí nebyli tou vůdčí postavou, která by měla vést arabskou revoltu, ale ve Fajsalovi Lawrence konečně spatřil kompetentního vůdce.⁴⁹ S Fajsalem a jeho pobočníkem Maulúdem⁵⁰ se poprvé setkal 23. října 1916 a na otázku, jak se mu líbí ve Vádí Safra, prohlásil: „Dobře, ale je to příliš daleko od Damašku.“ Není jasné, zda Lawrencova odpověď byla klíčovou pro následující kroky, ale od tohoto momentu se vzpoura začala soustřeďovat na severovýchodní část země.⁵¹

Fajsal měl v úmyslu zůstat stále ve střehu a zabránit postupu na Mekku tím, že koncentruje veškerou vojenskou sílu k Medíně, a zaútočí na město ze čtyř stran najednou se čtyřmi armádami, kterým by veleli jeho bratři.⁵² Lawrence hodnotil kvality Fajsalových bojovníků a usoudil, že jsou silní a aktivní, ale příliš nezávislí, a je obtížné je vést. Navíc se velmi obávali práce s dělostřelectvem, se kterým neměli žádné zkušenosti. Přesto prohlásil, že udělá, co bude moci, a nechá poslat zásoby, dodávky zbraní a případně i více dobrovolníků do přístavu Janbu, sedmdesát mil od vesnice Hamrá.⁵³

Lawrence se večer vrátil do Janbu, odtud poté odjel do Džiddy a nakonec do Súdánu, aby se zde setkal s Reginaldem Wingatem, jehož považoval v současné situaci za

⁴⁵ Turci se první dva roky války soustředili především na Suez, neboť tudy neustále proudili vojáci z britských kolonií k bojům na západní frontě. (NĚMEC, Václav. TOMEK, Bronislav. První světová válka - První a druhá etapa války 1914-1916. *Dějepis.com.*)

⁴⁶ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 54-56.

⁴⁷ Tamtéž, s. 60.

⁴⁸ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 24.

⁴⁹ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 60-73.

⁵⁰ Tamtéž, s. 74-75.

⁵¹ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 17-18.

⁵² GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 69.

⁵³ Tamtéž, s. 71-73.

nejpovolnější osobu, a o všem jej zpravil.⁵⁴ Wingate, snící o vzpouře již několik let, byl v euforii z Lawrenceových zpráv, a tak Lawrence odjel do Káhiry s pocitem, že informace o povstání v Hidžázu předal do dobrých rukou.⁵⁵

V Káhiře se debatovalo o potenciálním tureckém postupu na Mekku. Francouzi navrhovali, aby byla vyslána brigáda do Rábighu, jelikož se počítalo s tím, že zde Turci načerpají zásoby vody. Načež Lawrence oponoval, že se osmanská vojska mohou s velkou pravděpodobností Rábighu vyhnout, a využijí okolní studny. Je pouze potřeba arabské kmemy dostatečně vojensky vybavit. V tomto momentu si Lawrence uvědomil, jak se změnil přístup káhirských důstojníků k jeho osobě, jelikož jim svým názorem na vzpouru velmi konvenoval.⁵⁶ Přesto se v Káhiře také dlouho neohřál, neboť byl pověřen plukovníkem Claytonem z GHQ, aby se urychleně vrátil nazpět k Fajsalovi, a byl mu nápomocen jako jeho rádce. Lawrence proti tomu velmi protestoval, nechtěl mít tak velkou zodpovědnost a navíc se nepovažoval za vojáka, kterého je pro tento úkol potřeba,⁵⁷ přesto opět 25. listopadu 1916⁵⁸ odplul lodí do Janbu, kde se nyní nalézala Fajsalova vojenská základna, splnit svou úlohu.⁵⁹ Lawrence byl v Káhiře po dobu jednoho měsíce a během jeho nepřítomnosti se v Hidžázu událo několik změn.⁶⁰

⁵⁴ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 89-90.

⁵⁵ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 43.

⁵⁶ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 74-75.

⁵⁷ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 44.

⁵⁸ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 18.

⁵⁹ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 44.

⁶⁰ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 94.

5 Přístav Janbu - prosinec 1916

Do Janbu byl plukovníkem Wilsonem vyslaný také major Herbert Garland,⁶¹ jenž disponoval vynikajícími znalostmi týkajícími se výbušnin, které zde následně aplikoval na arabských stoupencích. Učil je, jak zacházet s bombami, dynamitem a dělostřelectvem, a zároveň si našel čas, aby základy demolice naučil také Lawrence, který nově nabyté zkušenosti brzy zúročil.⁶² Fajsala ve Vádí Janbu zastupoval Zejd, který zde operoval s kmenem Harb. Úspěšně vyvíjeli tlak na turecké jednotky a přerušovali jejich zásobovací linie, díky čemuž získávali denně několik zajatých vězňů, dezertérů, velbloudů a zbraní.⁶³ Abdulláh se přesunul z Mekky na východ od Medíny, kde jen vyčkával kvůli nedostatku vojenského vybavení.⁶⁴

Fajsalovi bylo dlouhou dobu navrhováno Lawrenceem i jinými britskými důstojníky, aby vyrazil dobýt Wedžh, velké přístavní město dvě stě mil od Janbu.⁶⁵ Město Wedžh bylo v područí Turků,⁶⁶ sídlil zde ale také kmen Billi, s nímž byl Fajsal ve styku a doufal, že pokud na Wedžh nakonec vyrazí, tak by se s podporou kmene Džuhejnů přidali i členové Billi na jeho stranu.⁶⁷ Lawrence se nabídl, že pojede kmen Billi přesvědčit, a zároveň informovat šarífa Husajna do Cháifu⁶⁸ o novém záměru. Během cesty z Janbu, na které Lawrence doprovázel jeho ochránce šaríf Abd al-Karím al-Bajdawí, se mu donesla radostná zpráva, že se Turci dostali do hor, kde však byli zaskočeni Araby, a turecké jednotky následně zlikvidovány.⁶⁹

V noci projížděli přes Nachl Mubáarak, kde je překvapil Fajsal s téměř pěti tisíci vojáky, který sem přicestoval asi hodinu před nimi.⁷⁰ Turecké síly totiž pronikly skrz arabské opevnění ve Vádí Saфра a dostaly se až k Bir Sa'ídu nedaleko Hamry, kde tábořil Husajnův nejmladší syn Zejd s oddíly kmene Harb, které se rozutekly směrem do Janbu, čímž Turkům otevřely cestu do přístavu. Zejd se snažil spolu se svým bratrem

⁶¹ Herbert Garland, který patřil k britským Královským ženistům a ke členům Arabského byra, byl přidělen do Hidžázu v září roku 1916, aby zde trénoval arabské bojovníky. Garland v arabské vzpouře sehrál klíčovou roli, stál však ve stínu slavnějšího Lawrence a jeho zásluha na povstání tak byla z velké části ignorována. Lawrence byl však jeho velkým obdivovatelem, jelikož jej mnohé naučil. (ALLEYNE, Richard. Garland of Arabia: the forgotten story of TE Lawrence's brother-in-arms. *The Telegraph*.)

⁶² KORDA, Michael. Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia. 2011. s. 15.

⁶³ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 76.

⁶⁴ Tamtéž, s. 76-77.

⁶⁵ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 95. srov. GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 77.

⁶⁶ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 20.

⁶⁷ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 95.

⁶⁸ Khayf al Husajn

⁶⁹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 77 srov. LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 95.

⁷⁰ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 77-79.

Abdulláhem turecké síly odrazit, ale nakonec musel sám uniknout. Fajsal nejprve přijel do Janbu s vírou, že zde ubrání svou základnu. Poté se ale rozhodl, že se přesune dál do Nachl Mubároku. Zde spolu s ním a jeho armádou strávil Lawrence asi dva dny,⁷¹ a aby se zřejmě cítil ve Fajsalově společnosti lépe, byl jím pobídnut, zda by chtěl být oděn raději do arabského burnusu a *kufíje*⁷² stejně jako on, s čímž Lawrence souhlasil. Od této doby již arabský mundúr údajně nesundal.⁷³ Zároveň jej Fajsal obdaroval ještě svou vlastní britskou puškou, kterou dostal jeho otec darem od Envera Paši. Lawrence si na ni nechal vyrýt své iniciály a puška jej provázela po celou dobu války.⁷⁴

Lawrence cítil, že více potřebný bude v Janbu, kam se také vrátil. Zde se potkal s nejmladším Zejdem, jenž se vracel z porážky u Bir Sa'ídu. Lawrence odjel do Janbu, aby zde nějakým způsobem zorganizoval jeho obranu, a zároveň napsal kapitánu námořní flotily Williamu Boyleovi o ohrožení města. Ten vzápětí nechal poslat námořní flotilu.⁷⁵ Na druhý den 9. prosince 1916⁷⁶ vtrhli Turci přes Vádí Janbu k vesnici Brúka až k Nachl Mubároku, kde se střetli s Fajsalovým vojskem. Fajsal vyslal oddíl kmene Džuhejna, které vedl nyní Abd al-Karím, k levému křídlu. Syrský důstojník Rásim se dvěma egyptskými děly bombardoval jednoho Turka za druhým a bránil tak cestu do Janbu. Poté však Turci na levém křídle prorazili skrz oddíl Džuhejnů a Fajsal byl tak nucen dát se na ústup směrem do Janbu, aby uchránil zbývající dvě děla. Džuhejny spolu s Abd al-Karím zanechali v Nachl Mubároku s domněnkou, že zbaběle sběhli. Zanedlouho se však Abd al-Karím objevil ve Fajsalově táboře a vylíčil mu, jak celou noc bojovali s Turky, avšak jakmile zjistili, že se Fajsalova vojska stáhla, ustoupili také.⁷⁷

Boyleova flotila Royal Navy o pěti lodích dorazila do Janbu s pěti velkými námořními děly, která měla krýt město před tureckými útoky.⁷⁸ Flotila byla složena z lodí Red Sea Patrol a světlometů Dufferin a monitor M 31, jež osvětlovaly okolí přístavu a chránily jej před nočními útoky.⁷⁹ M 31 monitor byla malá a poměrně pomalá armádní loď s nízkým ponorem, jejím primárním úkolem však bylo dopravit do přístavu platformu pro

⁷¹ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 97-99.

⁷² Viz příloha č. 4.

⁷³ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 20.

⁷⁴ KORDA, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia*. 2011. s. 15.

⁷⁵ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 103.

⁷⁶ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 20.

⁷⁷ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 102-104.

⁷⁸ Tamtéž, s. 105 srov. MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. 2008. s. 37.

⁷⁹ ALLEN, J. John. *T.E. Lawrence and the Red Sea Patrol: The Royal Navy's Role in Creating the Legend*. 2015. s. 123.

bombardování pobřeží.⁸⁰ Přítomný zde byl i hydroplánový nosič HMS Raven pro útok na turecké jednotky postupující k městu.⁸¹ Všechny větší lodě byly rozmístěny tak, aby mohly krýt město nebo zahájit palbu. Vůdcem ženistů a vrchním poradcem byl Garland. Před hradbami města byly rozmístěny drátěné zátarasy a na vyvýšených bodech stáli dělostřelci připraveni k palbě. Kolem jedenácté hodiny v noci z 11. na 12. prosince 1916 se Turci pomalu přibližovali k Janbu. Ten večer byli všichni v pohotovosti a na svých místech. Blížící se Turci se však na povel Fachrího Paši najednou stáhli, jelikož zahlédli světlomety osvětlující celý přístav a děla, která jej kryla. Tu noc nepadl jediný výstřel, načež Lawrence predikoval, že tímto krokem zpět prohráli Turci celou válku.⁸²

Boyle nechal lodě Royal Navy odplout a na jedné z nich odcestoval i Lawrence do Rábighu. Setkal se zde s francouzským plukovníkem Brémondem, s nímž hovořil o nutnosti útoku Arabů na Medínu, kde měli Turci svou základnu, a o jejím následném obsazení. Brémond byl proti tomu, aby se Arabové sami chopili dobytí Medíny, a přál si tento záměr přenechat výhradně v rukou Britů a Francouzů. Jeho taktika spočívala v převzetí britské a francouzské kontroly nad Rábighem, kde byly nyní soustředěny místní kmeny, které by pojalý tento čin jako zradu ze strany šarífa Husajna, odvrátily by se od něj a jemu by nezbylo nic jiného, než být závislý na jednotkách Francie a Velké Británie, čímž by jej spojenci měli pod kontrolou. Husajn by byl poté za svou loajalitu oficiálně potvrzen jako král Hidžázu a pravděpodobně by netoužil po dobytí teritorií Damašku, Aleppa a Mosulu,⁸³ jež byla stále v rukou Turků.⁸⁴ Lawrence Araby o rozhovoru s Brémondem neinformoval a raději podal zprávu plukovníku Wilsonovi. Než se však stačil Lawrence vrátit, Turci, kteří bojovali s Džuhejny ve Vádí Janbu, ustoupili k Bir Sa'ídu a odtud mířilo pět tisíc mužů v čele s Fachrím pomalu a opatrně směrem do Rábighu. Wilson dorazil na lodi Dufferin s malým zpožděním do Janbu a volal po okamžitém útoku na Wedžh, aby tak odvrátil pozornost od Mekky.⁸⁵

⁸⁰ ALLEN, J. John. *T.E. Lawrence and the Red Sea Patrol: The Royal Navy's Role in Creating the Legend*. 2015. s. 76.

⁸¹ MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. 2008. s. 37.

⁸² LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 105.

⁸³ V Sykes-Picotově dohodě byl dodatek, že tato města případnou Arabům, kde bude vytvořen formálně nezávislý arabský stát, i přesto, že by zasahoval do sféry vlivu Francie. Ovšem pouze v případě, že si toto území Arabové dobudou svépomocí. Tomu ovšem v té době ve skutečnosti žádný ze signatářů dohody nevěřil, a proto bylo nyní nutné zabránit postupu revolty směrem na sever, a nejlépe ji celou nechat řídit pouze spojenci. (GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 84-85.)

⁸⁴ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 106 srov. GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 84-85.

⁸⁵ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 107-108.

6 Cesta do přístavu Wedžh roku 1917

Před cestou do Wedžhu Lawrence toužil okusit boje s Turky, a tak se v noci z 2. na 3. ledna 1917 vydal s třiceti pěti muži k Bir Wásitu, kde čekali do západu slunce. Poté přešli do Bir Murra, kde tábořila turecká hlídka. Zde ponechal velbloudy s deseti muži a se zbytkem vyšplhal na vrcholek Džabal Zifrán, odkud zahlédl tři turecké stany. Byla to první akce, které Lawrence osobně velel, a měla daleko od tvorby map a psaní zpravodajských informací v Káhiře. Nad ránem začali po Turcích střílet, mnoho jich zasaženo zřejmě nebylo a ze zákopů Turci opětovali palbu všemi směry. Měli značnou převahu, proto se Lawrence rozhodl všeho nechat, a vrátit se zpět do Janbu.⁸⁶

Fajsal měl obavu, že během jejich útoku na Wedžh nebude chráněn Rábigh, kam nyní postupovala turecká vojska, a ani Janbu, jelikož ^čAlí není schopen jej sám ubránit.⁸⁷ Zřejmě se obával vzdálenosti mezi městy a nechtěl přesouvat armádu z jedné kmenové oblasti do druhé, jelikož předtím takto vystavil nebezpečí i Medínu, o kterou následně přišel.⁸⁸ Lawrence opustil od pochybností a byl odhodlán Turky porazit. Navrhoval, aby ^čAbdulláh se svými pěti tisíci muži odjel hluboko do pouště do Vádí Ajs, padesát mil severně od Medíny, kde by se utábořil a našel výhodnou pozici, odkud by odstřeloval železnici vedoucí do Medíny, a bránil tak tureckému zásobování.⁸⁹ K tomu se přidal také plukovník Wilson, který dal Fajsalovi slovo, že Rábigh bude střežit britská námořní jednotka, dokud nebude Wedžh dobyt.⁹⁰ Turecká ofenzíva na Rábigh však stále nepřicházela. Bylo tomu tak z důvodu drobných komplikací, jež celou akci doprovázely. A ať už kvůli vyčerpání koní a velbloudů, nemocí vojáků nebo neustálému napadání pobouřených kmenů, byli nakonec Turci jednoduše v pasti.⁹¹ Dne 18. ledna 1917 se Fachrí rozhodl postup na Rábigh ukončit a vrátil se s výpravou do Medíny.⁹²

Zejdovým úkolem nyní bylo s pomocí druhé části kmene Harb zabránit vyslání tureckých sil k ubránění Wedžhu.⁹³ Do Wedžhu se vydali 3. ledna 1917 přes Vádí Masárih⁹⁴ směrem do Uwajsu, asi třiatdvacet kilometrů severně od Janbu. Fajsal se rozhodl

⁸⁶ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 88 srov. WILSON, Jeremy. T. E. Lawrence to Colonel C. E. Wilson. *T. E. LAWRENCE Studies*.

⁸⁷ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 85-86.

⁸⁸ KORDA, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia*. 2011. s. 17.

⁸⁹ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 110 srov. KORDA, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia..* 2011. s. 17.

⁹⁰ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 85-86.

⁹¹ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 108.

⁹² MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. 2008. s. 38.

⁹³ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 88.

⁹⁴ Al-Mušayrif

vzít s sebou do Wedžhu všechny kmeny, se kterými byl v kontaktu, tedy Džuhejny, část bojovníků z kmene Harb, Billi, Atejba a Agejl.⁹⁵ Skupina tvořená z osmi tisíc bojovníků představovala jednu z největších armád v celé Arábii a zvolna postupovala směrem na Wedžh vzdálený asi 320 kilometrů od Janbu.⁹⁶ Bylo potřeba zajistit námořní podporu Wedžhu a vyprázdnit sklady v Janbu. Boyle dodal obrovskou loď Hardinge, na kterou naložil osm tisíc pušek, tři miliony nábojů, tisíce dělostřeleckých granátů, dvě tuny trhaviny, zásoby rýže a mouky a také vyloďovací oddíl pěti stovek členů kmene Harb a Džuhejna. Slíbil také, že polovinu námořní flotily Red Sea Patrol shromáždí na severní straně města, čímž zabráni Turkům uniknout. Fajsalova armáda by se přihnala na jižní stranu města, kde by zaútočila.⁹⁷

Ten den přišla zpráva, že je na cestě do Hidžázu plukovník Newcombe a dva štábní důstojníci Cox a Vickery, kteří se připojí k výpravě.⁹⁸ Dne 16. ledna se Vickery, Boyle, Fajsal, Maulúd a Lawrence setkali na poloviční cestě do Wedžh, ve Fajsalově táboře, aby se dohodli na dalších postupech.⁹⁹ Rozhodli, že se armáda rozdělí na několik oddílů a postupně jeden za druhým se přemístí k Abú Zurajbě,¹⁰⁰ což bylo poslední místo se zdrojem vody padesát mil od Wedžhu, kde by se všechny oddíly 20. ledna setkaly.¹⁰¹ Loď Hardinge se zásobami pitné vody měla dorazit 22. ledna do Habbánu. Na den 23. ledna byl naplánován samotný útok a vylodění všech zásob včetně mužstva,¹⁰² ale celý postup byl nedostatkem vody a potravy velmi zpomalen, a tak bylo evidentní, že k Hardinge dorazí až o dva dny později, tedy čtyřicátého ledna. Celý útok tak bylo třeba přesunout na 25. ledna.¹⁰³

Když 24. ledna dorazili Arabové do Habbánu, čekal zde už Boyle se zásobami vody na lodi Hardinge. Zde se Lawrence dověděl, že Wedžh byl již dobyt.¹⁰⁴ Malá námořní flotila Royal Navy složená z lodí Hardinge, Fox a Espiegle připlula k břehu Wedžhu pod velením admirála Wemyse s přibližně šesti stovkami arabských bojovníků. To vše na příkaz majora Charlese Vickeryho, který byl rozrušený pomalostí, jakou

⁹⁵ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 111 srov. LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 55.

⁹⁶ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 21.

⁹⁷ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 89 srov. KORDA, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia*. 2011. s. 18.

⁹⁸ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 112.

⁹⁹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 89.

¹⁰⁰ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 113.

¹⁰¹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 90.

¹⁰² LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 58.

¹⁰³ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 91-92.

¹⁰⁴ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 67.

postupovala Fajsalova armáda, a tak se rozhodl na nic nečekat a zaútočit na Wedžh se svým vyloďovacím oddílem. K Vickerymu se přidal ještě kapitán Norman N. E. Bray a šejkové Amar a Sálíh z arabské armády.¹⁰⁵ Turci si chtěli se svými dvěma stovkami vojáků ze 129. pěšího praporu Wedžh udržet za každou cenu, byli však zahnáni především lodní dělostřelbou a navíc v menšině jeden proti třem.¹⁰⁶ Boje trvaly po celý den 23. ledna a až druhý den ráno skončily s posledním vzdávajícím se tureckým vojákem.¹⁰⁷ K ničení či likvidaci nepřátelských vojsk nemělo dojít. Hlavním cílem postupu na Wedžh bylo rozšířit frontu dále na sever a vytvořit zde základnu k akcím proti hidžázské železnici.¹⁰⁸

Lawrence byl zásadně proti útoku. Všem bylo jasné, že Turci bojují proti značné přesile, a bez zásob nemohou dlouho vydržet, stačilo tedy pouze počkat, než se turecké jednotky vzdají. Přesto Vickery použil beduíny k formálnímu útoku a ujal se Wedžhu po svém. Během bitvy tak zahynulo dvacet Arabů a jeden britský letec vojenských vzdušných sil RFC. Beduíni následně ničili vše, co jim přišlo pod ruku a město bylo zpustošeno. Lawrencova starost o ztrátu dvaceti Arabů se může zdát během války poněkud sentimentální, ale jak sám poznamenal: „*Vzbouřenci přece nebyli materiál jako vojáci, ale přátelé, kteří důvěřovali našemu velení.*“¹⁰⁹

Dvacet kilometrů od Wedžhu ve Vádí Míja narazily k ránu 25. ledna Fajsalovy jednotky na několik Turků. Část z nich se zpočátku zmohla na odpor, ale neměli šanci uspět. Členové kmene Agejl pokračovali dál na vrchol, odkud viděli do přístavu. Boj byl ukončen a Wedžh v rukou Arabů, zároveň dosáhli kýženého výsledku, když se Turci vzdali postupu na Mekku a zaměřili se pouze na obranu Medíny,¹¹⁰ ve které ponechali část své vojenské divize. Zbytek armády, tedy více než dvanáct tisíc vojáků, bylo rozmístěno stovky mil podél hidžázské trati.¹¹¹

¹⁰⁵ MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. 2008. s. 39.

¹⁰⁶ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 67.

¹⁰⁷ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 21.

¹⁰⁸ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 122.

¹⁰⁹ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 121-122.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 122-123.

¹¹¹ KORDA, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia*. 2011. s. 19.

7 Úvahy a plány o tažení na Akabu v roce 1917

Brzy po dobytí přístavu odcestoval Lawrence opět do Káhiry, kde štábní důstojníci pochopili díky zabrání Wedžhu skutečnou hodnotu vzpoury, a slibovali dodání dalších pušek, mul, zlata, kulometů a horských děl, kterých bylo zapotřebí nejvíce. Děla však nikdy nedorazila,¹¹² jelikož se jich Britové ani Francouzi nebyli ochotni vzdát kvůli Hidžázu na úkor Suezského průplavu. Přesto však děla zůstala u Suezu nevyužita.¹¹³ Plukovník Brémond, propagátor francouzského vlivu v regionu, byl zatvrzele rozhodnut zaslat děla pouze pod podmínkou, že se spojenecká brigáda vylodí v přístavu Rábigh, kde převezme kontrolu. Nepřítomnost horského dělostřelectva stála za většinou dosavadních neúspěchů. Polní děla, která byla Arabům již dříve dodána, nebyla k užitku v hornatém terénu Západní Arábie a děla protivníků měla o tři nebo čtyři tisíce yardů delší dostřel.¹¹⁴

Brémond Lawrencovi blahopřál k úspěchu ve Wedžhu a také mu taktně naznačil, že je na čase vyrazit na Akabu, poslední Turky držený přístav v Rudém moři na opačné straně Sinaje než je Suezský průplav, při jehož obsazení může Lawrence počítat s pomocí smíšené anglo-francouzské armádní síly.¹¹⁵ Brigáda britská nebo francouzská by postupovala od pobřeží do vnitrozemí Vádí Ithm a dále k poutnímu městu Ma^ʿán, které se nachází na severu Jordánska asi dvě stě mil od Damašku. Brémondova představa o dobytí Akaby se však Lawrencovi nezamlouvala, jelikož věděl, díky zeměměřičským pracím z roku 1913-1914, že za přístavem se táhne pás žulových hor vysoký přes tři sta metrů, které by mohli Turci obsadit, následně by odtud odstřelovali nepřátelskou armádu stojící na pobřeží a bitva o Akabu by skončila stejně jako ta o Gallipoli.¹¹⁶

Lawrence proto navrhoval, aby Arabové zaútočili zezadu z vnitrozemí a bez námořní pomoci Britů a Francouzů, a tajně přitom doufal, že dovede arabské síly až do Damašku.¹¹⁷ Brémond věděl, že Lawrence nepřesvědčí, a proto se vydal do Wedžhu za Fajsalem. Lawrence si uvědomil, že Fajsala před francouzskou taktikou nevaroval, a

¹¹² GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 94.

¹¹³ KORDA, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia*. 2011. s. 19.

¹¹⁴ Plukovník Brémond byl však po roce odvolán a děla nakonec zaslána. (GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 94.)

¹¹⁵ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 94 srov. LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 125.

¹¹⁶ Bitva trvala od dubna 1915 do konce téhož roku a byly do ní zapojeny jednotky britské a francouzské spolu s australskými a novozélandskými vojsky, a na druhé straně jednotky Osmanské říše v čele s Mustafou Kemalem, které v této bitvě jednoznačně zvítězily. Důvodem britské prohry bylo především neschopné vedení, které Australany a Novozélandany poslalo rovnou na smrt. (GILBERT, Martin. *První světová válka: úplná historie*. 2005. s. 209-217.)

¹¹⁷ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 94 srov. LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 125-126.

spěchal do Wedžhu také. Dorazil o osm dní dříve než Brémond, který s sebou přivezl vzácný dar - šest automatických pušek Hotchkiss. Fajsal však potřeboval především horská děla, načež mu Brémond odpověděl, že Arabům by v hidžázkém terénu byla tato děla k ničemu a Arabové udělají lépe, když budou běhat po kopcích jako kozy a útočit na hidžázkou trať, čímž Fajsala urazil.¹¹⁸

7.1 Nová posila Auda Abu Tayi a Lawrencovo prozření

Obsazení Wedžhu změnilo povahu arabské vzpoury. Opět v ní Arabové po porážkách z předcházejících měsíců převzali iniciativu a otevřela se jim také cesta na sever do Damašku.¹¹⁹ Plukovník Newcombe a major Garland mezitím působili škody trhavinami s vysokou brizancí jihovýchodně a severovýchodně na hidžázké trati. Dráhu přerušovali především v úseku od Tabúku po Ma^cán, a doufali tak v odříznutí Medíny od zásob a v donucení Turků se brzy vzdát.¹²⁰ V únoru se majoru Garlandovi podařilo vyhodit do vzduchu několik projíždějících vlaků díky tzv. kontaktním *Garland minám*. Později své metody spolu s dalšími britskými důstojníky ještě zdokonalili.¹²¹ Janbu a Rábigh bylo vyklizeno a všechn proviant a zbraně zaslány do Wedžhu spolu s vozidly značky Rolls-Royce od generála Murrayho.¹²²

Fajsalova autorita vzrůstala¹²³ a měl v úmyslu navázat kontakt také s Audou, vůdcem klanu Abu Tayi z kmene Huwajta, který vládl v severní Arábii. Díky přátelství s Audou, by Fajsal získal na svou stranu další kmény působící mezi Ma^cán a Akabou, kterou by pak společně dobyli. Fajsalovi jeho záměr vyšel a do Wedžhu přicestovali noví kmenoví spojenci, zároveň tím mezi sebou na krátkou dobu jednotlivé kmény usmířil a sjednotil je proti společnému nepříteli.¹²⁴

Začátkem března z Káhiry dorazila do Wedžhu zpráva, že se mají Turci na příkaz Envera Paši stáhnout z Medíny, a směřovat čtyři sta mil na sever podél zásobovací dráhy až pod město Ma^cán k Tabúku. Britové okamžitě žádali Fajsala, aby ihned Medínu obsadil nebo na Turky zaútočil během jejich pochodu k severu. Fajsal odpověděl, že udělá, co bude moci¹²⁵ a nechal rozmístit své lidi v délce dvě stě čtyřiceti kilometrů podél trati, aby

¹¹⁸ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 95 srov. LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 126.

¹¹⁹ KORDA, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia*. 2011. s. 19.

¹²⁰ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 128.

¹²¹ MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. 2008. s. 43.

¹²² LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 76.

¹²³ Na Fajsalovu stranu se začaly přidávat nově příchozí kmény jako Billi, Bani Atiyeh, Huwajta, Šerarat ad.

¹²⁴ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 96-97.

¹²⁵ Tamtéž, s. 98.

zde sledovali vývoj událostí.¹²⁶

Lawrence se 12. března 1917¹²⁷ vydal za ʿAbdulláhem do Vádí Ajs se třinácti beduíny z různých kmenů, aby zjistil, proč od začátku nového roku nic nepodnikl. Během cesty došlo mezi kmeny k potyčce, při které byl beduín z Agejly zabit Maročanem. Agejlové požadovali smrt za smrt.¹²⁸ V tomto momentu se informace notně rozcházejí. V knize Roberta Gravesa se uvádí, že popravčím Maročana byl neznámý člen oddílu, jenž mezi Maročany neměl žádné příbuzné. Lawrencova verze je však poněkud dramatičtější, jelikož je katem on sám.¹²⁹ Michael Asher ve svém díle *Lawrence: The Uncrowned King of Arabia* uvádí, že zápisky této události v Lawrencově deníku se mu zdají velmi nepravděpodobné, jelikož Lawrence nebyl tím, kdo by se k tomuto činu odhodlal.¹³⁰ Ať už tak či onak, je jisté, že Lawrencova cesta do Vádí Ajs nebyla snadná. Cítil se velmi osamělý mezi těmito beduíny a také značně zesláblý, měl totiž horečku a obával se o své zdraví. Vše bylo zapříčiněno tím, že se napil znečištěné vody ve Wedžhu. Když dorazili do cíle, předal ʿAbdulláhovi dopisy od Fajsala o nutnosti zablokování železnice a odebral se do stanu, kde zůstal bezmocný a oslabený ležet po dobu deseti dnů. Během této nečinnosti si však začal uvědomovat, že je potřeba zosnovat nový plán. Nebylo již nutné útočit na Medínu, jako základna či jako sklad zásob byla teď pro Araby zbytečná.¹³¹ Rozhodně bylo důležité v Medíně Turky udržet a stále útočit na jejich slabé místo, tedy částečně ničit železnici se zásobovacími vlaky, aby byl její provoz nespolehlivý.¹³²

Poté, co se Lawrence uzdravil, pobídl ʿAbdulláha, že je čas vyrazit k hidžázké dráze. Ten však postrádal jakékoliv nadšení svého bratra Fajsala a zůstal vůči Lawrencově výzvě lhostejný.¹³³ Vyrazil proto 26. března¹³⁴ bez něj s šarífem Šákirem a dvaceti členy z kmene Atejba.¹³⁵

¹²⁶ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 130.

¹²⁷ ASHER, Michael. *Lawrence: The Uncrowned King of Arabia*. 1999. s. 63.

¹²⁸ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 130-131.

¹²⁹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 99 srov. LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 131.

¹³⁰ ASHER, Michael. *Lawrence: The Uncrowned King of Arabia*. 1999. s. 64.

¹³¹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 98-99.

¹³² Bylo nutné ponechat železnici stále částečně v provozu, aby Turky udržela v Medíně, a nerozhodli se ji vyklidit kvůli úplnému nedostatku zásob. Pokud by byla Medína dobyta, pak by zajaté turecké vojsko musela spojenecká armáda živit, a Turci rozmístění podél trati by se vydali směrem na sever, kam se nyní soustřeďovali Arabové. (GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 99-100.)

¹³³ Nezapímal se ani o dění v Hidžázu, jelikož považoval arabskou nezávislost za dokonanou událost zaručenou sliby Britů. (LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 151.)

¹³⁴ V tento den napadl i generál Murray Gazu, útok byl však špatně naplánován a musel být zastaven. (NĚMEC, Václav. TOMEK, Bronislav. *První světová válka – třetí a čtvrtá etapa války 1917-1918*. *Dějepis.com*.)

¹³⁵ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 142.

Svou vůbec první automatickou minu na dráhu Lawrence položil 27. března 1917, nálož však nebyla dostatečně velká, aby způsobila vážnější škody. Další den se vydal k železnici znovu s muži z kmene Džuhejna. Lawrence minu umístil na drážní kilometrovník 1121. Vlak, který přes ni přešel, převážel ženy a děti do Sýrie, které Turci již nemohli dále živit a deportovali je z Medíny. Mina naštěstí pod projíždějícím vlakem nevybuchla.¹³⁶

Dne 10. dubna se vracel zpátky do Wedžhu, kde se cítil ve společnosti Fajsala lépe.¹³⁷ Přijel o čtyři dny později a setkal se zde s Audou Abu Tayim.¹³⁸ Auda, který dorazil do Fajsalova tábora i se svým jedenáctiletým synem Muhammadem, byl jedním z nejobávanějších bojovníků v Arábii¹³⁹ a všichni doufali, že díky jeho přítomnosti se k nim během postupu na Akabu přidají beduínské kmeny ze severovýchodní pouště.¹⁴⁰

7.2 Výprava do Akaby

Myšlenka o dobytí Akaby nebyla Lawrencova. Její získání bylo projednáváno již od samého začátku války a probíhalo doted'. Většina britských důstojníků však navrhovala útok z moře. Lawrence nikoliv.¹⁴¹ Stále tvrdil, že útok od moře není možný, jelikož je Akaba chráněna mohutnými horami, odkud by i malá skupina Turků zničila celou spojeneckou divizi. Pokud však zaútočí z východu z vnitrozemí s pomocí severního kmene Huwajtů¹⁴² a s jejich sousedními kmeny, mají velkou šanci Turky přemoci. Akaba byla Achillovou patou, geostrategickým a velmi důležitým územím, jelikož se nacházela nedaleko Gazy a Beerševy, kde nyní operovaly britské jednotky. Mohla tak nastat situace, kdy by se Turci z Akaby rozhodli zahájit intervenci směrem do Palestiny a postupně si tak prorazit cestu až k nejdůležitějšímu místu blízkovýchodního regionu – Suez. V případě, že by však u Akaby zvítězili Arabové, mohli by se s Brity u Beerševy spojit, vytvořit mnohem silnější mezinárodní armádu a arabská revolta by byla brána jako důležitá součást války proti Osmanské říši, kterou by britští spojenci náležitě podporovali a zásobovali.¹⁴³ Bylo velmi riskantní vyrazit na cestu pouští vzdálenou přes devět set šedesát kilometrů od

¹³⁶ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 100.

¹³⁷ Tamtéž, s. 101.

¹³⁸ Auda nad sebou neměl žádnou kontrolu a chlubil se tím, že připravil o život v boji sedmdesát pět mužů - Arabů. Byl hledán osmanskou armádou, která na něho vydala zatykač a prohlásila jej za psance, byl také známý pro svou štedrost, na kterou doplácel tím, že žil neustále v chudobě.

¹³⁹ ASHER, Michael. *Lawrence: The Uncrowned King of Arabia*. 1999. s. 67-69.

¹⁴⁰ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 156.

¹⁴¹ ASHER, Michael. *Lawrence: The Uncrowned King of Arabia*. 1999. s. 69.

¹⁴² Huwajté jsou obrovskou kmenovou skupinou dělící se do několika větví, především Ibn Jazi, Abu Tayi, Sulaymannijín a další. (SUWAED, Muhammad. *Historical Dictionary of the Bedouins*. 2015. s. 96.)

¹⁴³ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 108-109.

Wedžhu, ale také velmi nezbytné.¹⁴⁴

Lawrence ukázal, že i přes nedostatek vojenského výcviku a zkušeností, dovede uhájit své záměry. Místo, aby postupoval přímo na pobřeží k Akabě, vedl beduíny z Wedžhu přímo do vnitrozemí, což žádný z Turků nepředpokládal. Skupina vyrazila 9. května 1917. Cesta do Akaby byla tak dlouhá a náročná, že nebylo možné vzít s sebou žádné těžké zbraně ani profesionální příslušníky armády, a každý měl s sebou pouze jeden pytel mouky a náklad výbušnin.¹⁴⁵ Fajsal se výpravy nezúčastnil, vyslal však místo sebe zástupce šarífa Násira z Medíny. Fajsalovy instrukce byly prosté, tedy obsadit Akabu a vytvořit zde základnu pro zásobování arabských sil.¹⁴⁶

Bylo léto a vzduch byl až dusivě horký. Třetí den pochodu se Lawrencovi vrátila horečka a nevolnost. Všichni byli velmi zesláblí včetně velbloudů, kteří trpěli prašivinou, a postupovali velmi pomalu.¹⁴⁷ Utábořili se v oáze al-Kurr, kde strávili dva dny, a poté postupovali do Abú Raka. Skupina postupující k Akabě nebyla početná, u Abú Raka čítala asi třicet šest beduínů, přesto neztráceli naději. Zde se měli setkat také se šarífem Šarráfem, Fajsalovým bratrancem, ale ten odcestoval na nájezdy k hidžázské železnici. Postupovali po rozpáleném písku dále k soutěškám Vádí Džizil a na této trase převzal velení Auda. Zde opět dva dny odpočívali a třetí den ráno dorazil Šarráf. Poté vyrazili směrem k Fadžru.¹⁴⁸

Byli již jedenáct dní na cestě, když došli k železnici v blízkosti Dizad, asi šedesát mil na jih od Tabúku. Zde se zastavili, aby Turkům opět způsobili drobné potíže. Auda si poprvé vyzkoušel, jak funguje dynamit. Vyhodili do povětří část železnice, strhli telegrafní sloupy a poškodili dráty. Pokračovali dál k okraji pouště Nafúd a s každou mílí, se kterou se vzdalovali postupně od Arábie, slábli členové výpravy víc a víc.¹⁴⁹ Šarráf je předem varoval před tureckými hlídkami, a tak po cestě nenarazili na odpor. Cestovali dál podél Vádí Fadžru a mířili k Arfáje v údolí Sirhán, kudy procházeli známí cestovatelé¹⁵⁰ jako například Gertruda Bellová,¹⁵¹ se kterou měl Lawrence tu čest potkat se již dříve v

¹⁴⁴ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 79-81.

¹⁴⁵ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 109.

¹⁴⁶ WILSON, Jeremy. T. E. Lawrence to General Clayton. *T. E. LAWRENCE Studies*.

¹⁴⁷ ASHER, Michael. *Lawrence: The Uncrowned King of Arabia*. 1999. s. 69.

¹⁴⁸ WILSON, Jeremy. T. E. Lawrence to General Clayton. *T. E. LAWRENCE Studies* srov. LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 156-161.

¹⁴⁹ KORDA, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia*. 2011. s. 24.

¹⁵⁰ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 162-163.

¹⁵¹ Gertruda Bellová byla britská cestovatelka a archeoložka, jež většinu svého života strávila na cestách po Blízkém východě, kde se setkala s Drúzy a kmenem Bani Sachr, ti ji přezdívali „Dcera pouště.“ (MCLOONE, Margo. *Women Explorers of the World: Gertrude Bell, Isabella Bird Bishop, Nellie Bly, Margaret Bourke-White, Florence Dixies*. 1999. s. 31-33.)

roce 1911 v Karchemiši.¹⁵²

Než dorazili patnáctý den cesty do Arfáji plné studní a pastvin, všiml si Lawrence, že jeden velbloud je bez jezdce. Chyběl Kásim z Ma^cán, který zabil výběrčího daní a utekl poté do pouště. Lawrence se jej pro čisté svědomí vydal sám hledat, po téměř dvou hodinách jej našel oslepeného a dehydrovaného a odvezl jej zpět k výpravě na své velbloudici. Následující den již byli v sirhánské rozsedlině, kde se k nim měl připojit kmen Huwajtů spolu s dalšími severními klany.¹⁵³ Nedaleko od oázy, kde se výprava utábořila, se nacházeli členové kmene Huwajta. Lawrence se s Násirem dohodl, že šest tisíc liber¹⁵⁴ dájí Audovi, který je následně předal svému příteli Núrimu Šalánovi, jako poděkování za zdržení se na území Sirhánu, jež Núrím spravoval.¹⁵⁵

Tři dny hodovali v táboře Huwajtů a poté se 30. května Lawrence s výpravou vydal napřed do Nabku, kde se k nim připojil klan Abu Tayi.¹⁵⁶ V Nabku začali diskutovat o dobytí Damašku. Lawrence však v tuto chvíli postup na Sýrii neschvaloval, jelikož se v Aleppu shromažďovaly další turecké jednotky chystající se znovu dobýt Mezopotámii. Mohly by tak kdykoliv vyrazit i na Damašek, kde by se Arabové ocitli bez prostředků, a neměl by je ani kdo podpořit, poněvadž Britové momentálně sváděli boje o Gazu.¹⁵⁷

7.2.1 Vyzrazení britských a francouzských úmyslů

Na jaře roku 1917 se Rusko muselo stáhnout z boje proti Osmanské říši, kvůli vlastním nepokojům v zemi¹⁵⁸ a na veřejnost se dostala dohoda Sykese a Picota. Turci, kterým se smlouva taktéž dostala později do rukou, ji rozeslali všude tam, kde mohla Brity poškodit. Lawrence neměl do té doby o paktu tušení, byl v rozpacích, ale nechtěl z Arabů vyhnat touhu po vítězství, a proto jim odpověděl, že Anglie své sliby jistě dodrží.¹⁵⁹ Začal mít však výčitky svědomí a rozhodl se, že se pokusí falešné sliby Britů a Francouzů ospravedlnit tím, že vzpouru Arabů dotáhne co nejdále.¹⁶⁰ Odjel proto 3. června 1917 do čtyři sta mil vzdáleného Damašku. O této události neexistuje mnoho záznamů a i samotný

¹⁵² GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 22.

¹⁵³ Tamtéž, s. 116-119.

¹⁵⁴ Fajsál dal na výpravu do Akaby dvacet dva tisíc ve zlatě, aby její členové mohli vyplatit mzdu bojovníkům z kmenů, které se k nim během cesty postupně přidají. (GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 109.)

¹⁵⁵ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 102-103.

Núrím byl emírem kmene Ruwalla (GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 96.)

¹⁵⁶ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 177-178.

¹⁵⁷ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 122-123.

¹⁵⁸ NĚMEC, Václav. TOMEK, Bronislav. První světová válka – třetí a čtvrtá etapa války 1917-1918. *Dějepis.com*.

¹⁵⁹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 125.

¹⁶⁰ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 185-186.

Lawrence se o ní zmiňuje jen velmi stručně.¹⁶¹ Údajně se na cestu vydal, aby se seznámil s významnými arabskými lídry, Fajsalovými přáteli, a zjistil, jak by mohlo případné budoucí tažení do Damašku probíhat.¹⁶²

7.2.2 Bitva v údolí Abu al-Lissán a otevřená cesta do Akaby

Zpět do Nabku se Lawrence vrátil až 16. června. V Nabku se stále nacházela celá výprava připravující konečné plány na dobytí Akaby. Dne 20. června zamířil oddíl nyní již téměř o pěti stovce mužů, ke studním do Bair, šedesát mil od Akaby, kde se utábořili do 28. června. Mezitím odjela část oddílu nakoupit zásoby mouky do nedaleké vesnice.¹⁶³ Tři ze čtyř studní v Bair byly zničeny, bylo tedy zřejmé, že Turci dostali zprávy o jejich pochodu na sever. Předstírali proto, že jejich cílem není Akaba, nýbrž Damašek, aby zmátli Turky u Ma^ćán, a mohli poté obsadit další zásoby s vodou v Abu al-Lissán ležícím pod Ma^ćán.¹⁶⁴ Po cestě se ale dověděli, že se Turci čirou náhodou přesunuli do Abu al-Lissán, jelikož do Ma^ćán dorazila další síla, a tak se mohli rozmístit. Aby však došel Lawrence s oddílem do Akaby, musel se zde utkat s tureckým praporem.¹⁶⁵ Měli štěstí, že se Turci utábořili v údolí a bylo možné tak na ně zaútočit z horských hřebenů. Několik mužů včetně Lawrence se v ohromném horku pohybovalo z místa na místo a Turkům se nedařilo je zasáhnout. Takto pokračovali celé dopoledne. Poté se čtyři sta Audových mužů na velbloudech a padesát Arabů na koních vrhlo na Turky přímo do údolí. Ti nemohli útoku dlouho odolávat a dali se proto na útěk, tři sta z nich bylo pobito a zbylých sto šedesát zajato. Zajatci jim prozradili, že v Ma^ćán se nachází jen dvě roty Turků a že trpí nedostatkem potravy stejně jako Arabové.¹⁶⁶ Pokračovali do Guweiry až k Vádí Ithm, kde se potvrdilo, že Turci přišli o veškerý proviant, a jejich jednotky čítají pouze tři sta mužů. Vyslali k nim proto vyjednavče¹⁶⁷ a Turci se rozhodli, že se za svítání vzdají. Mezitím se však zdvojnásobil počet beduínů, když dorazil další horský kmen na pomoc Arabům, který nic netušící o turecké kapitulaci na Turky zaútočil. Nakonec byla palba zastavena a Turci se vzdali. Na cestě k obsazení Akaby jim již nic nebránilo, a tak se jí 6. července zmocnili a vykoupali se v Rudém moři.¹⁶⁸

¹⁶¹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 124-127.

¹⁶² LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 184-185.

¹⁶³ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 128-131 srov. WILSON, Jeremy. T. E. Lawrence, The occupation of Akaba. *T. E. LAWRENCE Studies*.

¹⁶⁴ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 130-131.

¹⁶⁵ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 121-123.

¹⁶⁶ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 137-139.

¹⁶⁷ Nechtěli mít žádné lidské ztráty, a proto dali Turkům na výběr.

¹⁶⁸ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 129-132.

8 Zahájení guerillové války roku 1917

Zásoby po obsazení Akaby však neměli žádné,¹⁶⁹ pojídali jen velbloudí maso a datle, a proto se 7. července Lawrence vydal na cestu do Káhiry,¹⁷⁰ aby zde informoval o úspěchu a zároveň požádal o zbraně, potraviny a peníze. Generál Murray byl nahrazen generálem Edmundem Allenbym, který se o vše postaral. Zároveň Lawrence za úspěch v Akabě povýšil na majora.¹⁷¹ Po třech dnech se vrátil do Akaby, kam měla nyní dorazit Fajsalova armáda. Od dobytí Akaby začal Lawrence podnikat se svým oddílem Arabů nájezdy a výpady¹⁷² na turecké základny a letiště kolem Ma^ʿán a Abu al-Lissán, a působil tak Turkům značné škody.¹⁷³

Káhira poslala do Akaby dva instruktory Yellse a Brooka, kteří měli Araby naučit manipulovat s kulomety Lewis a minomety Stokes.¹⁷⁴ Společně s Lawrencem se dohodli, že zničí studnu v Mudawwaře, jediný zdroj vody na dvou set čtyřiceti kilometrovém úseku železnice, a tak 7. září vyrazili směrem do Mudawwary, osmdesát mil jižně od Ma^ʿán.¹⁷⁵ Cestovali do Vádí Rumm, ležící v polovině cesty. Zde se k nim přidalo sto šedesát členů z klanů kmene Huwajta. Brzy však mezi nimi došlo k roztržce, kdy nechtěly menší klany přijmout Audu za svého vůdce a vyhrožovaly, že se přidají na stranu Turků, a tak cestovala výprava na nějakou dobu raději bez velitele. Lawrence se snažil udržovat pořádek během výpravy, členové jej začali respektovat jako Fajsalova zástupce, a tak se stal vůdcem on i přes jeho značnou nelibost. Utábořili se nedaleko Mudawwary v krytém údolí. Posléze však zjistili, že nádraží v Mudawwaře je obsazeno dvěma stovkami Turků, a Lawrence se rozhodl útok proto odložit. Odebrali se raději k nedalekému železničnímu mostu, kde využili minu vybuchující pomocí elektřiny.¹⁷⁶ Lawrence se odebral umístit výbušninu, jejíž instalace mu zabrala bezmála dvě hodiny. Yellse a Brooka s kulomety a minomety vyslal za hřebeny, odkud měli přímý výhled na trať. Ostatní členové výpravy však v důsledku dlouhého čekání nevydrželi na svých místech, a tak byli při pohybu spatřeni blízcí se tureckou hlídkou. Někteří Huwajté přikládali vinu za zpackanou akci Lawrencovi, a proto

¹⁶⁹ Měli s sebou nyní dalších asi šest set zajatců, kteří se jim postupně vzdali ve městech Guweira, Kethíra a Chadra během postupu na Akabu. (WILSON, Jeremy. T. E. Lawrence, *The occupation of Akaba. T. E. LAWRENCE Studies.*)

¹⁷⁰ Přicestoval do Káhiry poprvé v arabských šatech. (GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie.* 1994. s. 144.)

¹⁷¹ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty.* 2013. s. 30.

¹⁷² Šlo o tzv. guerillovou neboli partyzánskou válku.

¹⁷³ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie.* 1994. s. 141-151.

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 152 srov. MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty.* 2013. s. 33.

¹⁷⁵ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie.* 1994. s. 152-153 srov. MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze.* 2008. s. 56.

¹⁷⁶ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie.* 1994. s. 153-159.

si zvolili Audova příbuzného Zála jako nového vůdce. Brzy se však k nainstalované mině řítíl vlak a mina vybuchla pod vagony, které byly plné tureckých zběhů, nemocných a raněných. Most byl stržen a na místě zůstala spousta bezvládných těl. Vlakem cestovala také hrstka tureckých vojáků, kteří se z počátku snažili bránit, avšak marně, a tak se dali na útěk. Spolu s Turky byla v několika vagoncích i hromada koberců, matrací, oblečení, věci pro domácnost a potravin. Vrátili se spolu s nákladem a zajatci do Akaby, kde všichni toužili vyzkoušet nový elektrický minový aparát. Dne 26. září tak znovu odjelo sto padesát mužů na velbloudech směrem k železničnímu mostu u Batry nedaleko Ma^cán. Úspěch měli až 6. října, kdy před projíždějícím vlakem, jenž vezl sedmdesát tun trhaviny, navíc kráčela turecká hlídka. Vlak vykolejil a hlídku Arabové napadli, přičemž dvacet Turků zabili a ostatní zajali.¹⁷⁷

8.1 Nájezd na údolí Jarmúk

V říjnu 1917 Lawrence opět odcestoval na přání Allenbyho do Káhiry, kde společně zvažovali, jak mohou být Arabové nápomocni v útoku na linii Gaza-Beerševa. Invazi do Palestiny však nepřálo počasí, a tak vše odložili na další rok.¹⁷⁸ Navrhl proto vyhodit raději do povětří ocelový most Džisir al-Hemmi přes řeku Jarmúk, který vedl na trati do Jeruzaléma.¹⁷⁹ Nájezdu velel ^cAlí, který vyrazil 24. října s Lawrencem, indickými kulometčíky pod vedením Hassana Šáha a náčelníkem ^cAbd al-Kádirem z Alžírsku.¹⁸⁰

Jeli přes Rumm do Džeferu, kde se k nim připojili Huwajté, a pokračovali do Bairu za oddílem Arabů z kmene Bani Sachr a poté do Ammari za Serahíny. Zde se také dověděli, že kolem mostu al-Hemmi se nalézají stovky tureckých stoupenců. Zbývalo tedy jediné zlikvidovat most Tell al-Šehab na jihu Sýrie. Když dojeli do starobylého města Azrak, ^cAbd al-Kádír zmizel a panovaly obavy, že sběhl k Turkům. Bylo proto nutné zahájit akci co nejdříve, a tak Lawrence a ^cAlí vyrazili s asi osmdesáti muži k Tell al-Šehab,¹⁸¹ Do cíle se dostali v noci 7. listopadu.¹⁸² Tábořila zde turecká hlídka. I přesto, že se snažili pohybovat velmi potichu, nebylo výpravě přáno. Indové nachystaní s kulometry zůstali nad údolím, Lawrence se spolu s ostatními blížil dolů k nosníkům mostu, než však stačili umístit výbušniny, ozval se zvuk upuštěné pušky. Hlídka zpozorněla a ve světle

¹⁷⁷ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 160-167.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 169-170.

¹⁷⁹ Zničením mostu by odřízli Turky v Palestině od základny v Damašku minimálně na dva týdny. (GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 170.)

¹⁸⁰ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 171-172 srov. MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 31-34.

¹⁸¹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 175-182.

¹⁸² MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 36.

měsíce zahlédla indické kulometčíky. Vše bylo rázem prozrazeno a šedesát Turků zahájilo palbu na Lawrenceův oddíl, který se musel urychleně stáhnout. Aby si alespoň částečně napravili reputaci, vydala se část oddílu s Lawrencem k táboru Minifer,¹⁸³ kde umístili pod opravený můstek rozbušky. Ty vybuchly na druhý pokus pod vagony plných Turků. A i přesto, že se akce u Jarmúku nezdařila, generál Allenby dobyl předměstí Jeruzaléma¹⁸⁴ a poté dne 11. prosince se mu povedlo dobýt jeho historické jádro.¹⁸⁵

V následujících dnech, někdy od čtrnáctého do dvaadvacátého listopadu, se Lawrence vydal na průzkum do Dara'ca, křížovaty hidžázké železnice, kde byl údajně zajat Turky, jejichž velitel jej měl poté mučit a zneužít, a když bylo po všem, podařilo se mu utéct. Tato událost se však zdá být velmi nepravdivá a je spíše tajemstvím, co se skutečně během těchto dnů odehrálo.¹⁸⁶

8.2 Porážka Turků u Tafily

Dne 25. listopadu se výprava vrátila do Akaby.¹⁸⁷ Allenby plánoval prorazit v únoru 1918 k Jerichu, a Lawrence tak mohl minimálně na měsíc zanechat veškerých aktivit. Dne 11. ledna podnikl šaríf Násir útok na nejbližší nádraží hidžázké železnice Džurf u Tafily spolu s členy kmene Bani Sachr a s několika arabskými vojáky.¹⁸⁸ Turky, kterých bylo málo, zahnali horským dělem a donutili je vzdát se. Přes dvě stě z nich poté zajali.¹⁸⁹ Dne 24. ledna však dorazila neočekávaná zpráva, že Turci postupují od Keraku opět k Tafle, ležící na jižním konci Mrtvého moře, tentokrát však asi s tisícovkou mužů.¹⁹⁰

Nikdo nerozuměl strategii, kterou se Turci rozhodli vykonat, přesto její pád do rukou Turků nemohli dopustit.¹⁹¹ Turci, kteří měli ke svým třem pěším praporům ještě jezdecko a horské dělostřelectvo s kulomety,¹⁹² se blížili a v okolních vesnicích na severu jim zatím vzdorovali obyvatelé, jak se jen dalo. Na pomoc k nim vyslali členy kmene Motalgů. Poté se přidal kulometčík 'Abdull al-Dlejmi a společně Turky vytlačili 25. ledna

¹⁸³ Munajfah

¹⁸⁴ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 182-191.

¹⁸⁵ GOMBÁR, Eduard. Blízký východ za první světové války. *Historický obzor*. 1998. s. 150.

¹⁸⁶ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 36-37 srov. LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 296-301.

¹⁸⁷ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 37.

¹⁸⁸ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 196.

¹⁸⁹ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 213-214.

¹⁹⁰ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 197 srov. MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 38-40.

¹⁹¹ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 216.

¹⁹² TUCKER, C. Spencer. ROBERTS, Priscilla. *World War I*. 2005. s. 1146.

z hřebenů dvě míle zpět k nížinám, kde se nalézala další skupina tureckých vojáků. Fajsal vyslal k Tafíle i nejmladšího bratra Zejda s jeho muži. Lawrence se odebral na vhodný hřeben, kam umístil Zejda s Agejly.¹⁹³ Vzájemné ostřelování z hřebenů trvalo dvě hodiny. Arabové, kterých bylo zhruba šest set, se postupně rozmístili nalevo a napravo a zahájili simultánní útok na obě turecká křídla.¹⁹⁴ Se západem slunce se frontální turecká síla začala rozpadat. Při útěku byla spousta Turků zabita venkovany, mezi které patřili i arménští vesničané, jenž sem byli Turky deportováni mezi lety 1915-16 v probíhající arménské genocidě, a volali po pomstě. Turků tak přežilo přibližně pouze padesát¹⁹⁵ a ztráty na straně Arabů čítaly zhruba šedesát pět mužů.¹⁹⁶

¹⁹³ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 197-201 srov. TUCKER, C. Spencer. ROBERTS, Priscilla. *World War I*. 2005. s. 1146.

¹⁹⁴ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 40-41 srov. GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 203.

¹⁹⁵ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 203.

¹⁹⁶ TUCKER, C. Spencer. ROBERTS, Priscilla. *World War I*. 2005. s. 1146.

9 Závěrečné kampaně a spojení sil britských a arabských roku 1918

Nadešel únor roku 1918 a Allenby se chtěl ujistit, zda může počítat s pomocí Arabů během postupu na Jericho. Plány se však zkomplikovaly, Lawrence potřeboval pomoc Zejdových mužů, ale Zejd si na další postup netroufal. Lawrence proto odjel zoufalý za Allenbym a zvažoval i rezignaci. Allenby slíbil, že zašle sedm set velbloudů, peníze a zbraně, když padne Ma'án, které stále měli v rukou Turci.¹⁹⁷

Dne 13. dubna vedl Maulúd útok na horu Semnu, ležící západně od Ma'án, a byl přitom těžce raněn.¹⁹⁸ Arabům se však podařilo zničit místní nádraží a přerušit koleje.¹⁹⁹ Poté se o tři dny později pokusili zaútočit na hlavní posádku v Ma'án, jež čítala více než čtyři tisíce mužů. Nepovedlo se jim ale udržet pozice, a tak se museli stáhnout zpátky do Semny.²⁰⁰ Přesto to nevzdávali a na den 19. dubna byl precizně naplánován další útok na nádraží Mudawwara. Operaci vedl britský důstojník Dawnay se smíšenou silou Britů, Egypťanů a beduínů. Lawrence se přihlásil jako tlumočník. Vybavení bylo více než dostačující. Kromě obrněných transportérů a dělostřelectva měla být použita i letadla ke shazování bomb. Pancéřové vozy vyjely na čas ke stanici Tell Šahm, kde překvapily několik vylekaných Turků. Poručík Hornby zatím umisťoval pod mosty výbušniny.²⁰¹ Letadla spouštěla na zem bomby a tanky vyrazily kupředu, načež se Turci začali vzdávat. Zatím se Dawnayovu oddílu dařilo, ale poté měl přijít vpád na Mudawwaru. Nebyli si útokem jisti, a tak se vydali pouze na obhlídku. V tu chvíli na ně začali Turci pálit z rakouských děl a oddíl se rázem musel stáhnout.²⁰² Úspěch zaznamenal alespoň Audův kmen, který obsazením několika nádraží mezi Ma'án²⁰³ a Mudawwarou, natrvalo přerušil na osmdesát mil dráhy.²⁰⁴ Poté po celý měsíc a půl situace stagnovala a veškeré aktivity směřovaly opakovaně na trať a její přerušování.

V červnu se opět řešil Allenbyho útok na Jericho²⁰⁵, který byl neustále odkládán, jelikož bylo Allenbyho nejlepší vojsko vyžádáno na západě pro boj s Němci, a on tak

¹⁹⁷ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 207-209.

¹⁹⁸ MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. 2008. s. 73.

¹⁹⁹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 212.

²⁰⁰ MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. 2008. s. 73.

²⁰¹ ASHER, Michael. *Lawrence: The Uncrowned King of Arabia*. 1999. s. 94.

²⁰² LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 248-251.

²⁰³ Arabům se nepodařilo Ma'án dobýt, tak jej alespoň obklíčili. V těchto pozicích setrvali až do 23. září 1918. (MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 41.)

²⁰⁴ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 212-213.

²⁰⁵ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 256.

musel čekat na posily z Indie.²⁰⁶ Nakonec se rozhodl zahájit útok 19. září. Arabové se měli o tři dny dříve dostat do Dara^ca,²⁰⁷ kde by Allenbymu kryly záda. Mezitím však bylo potřeba odvrátit pozornost Turků, kteří se chystali na Abu al-Lissán a Ma^cán.²⁰⁸ Imperiální velbloudí sbor o síle tří set mužů se v čele s majorem Buxtonem a dalšími britskými důstojníky vydal na pochod.²⁰⁹ Prvním cílem byla opět Mudawwara, kterou napadli nečekaně v noci s podporou letectva. Jižní část byla dobyta pomocí shozených bomb, sever bombardovala letadla, děla i kulomety Lewis²¹⁰ a 8. srpna v sedm ráno byla Mudawwara konečně dobyta²¹¹ se ztrátou čtyř mrtvých Arabů. O dvanáct dní později dorazili k mostu Kissir u Ma^cán, kde byl přítomen i Lawrence, jenž vyslal kupředu na průzkum šedesát mužů. Ti se vrátili se zprávou, že se v okolí nalézají několik tureckých jednotek a dokonce i letadlo. Lawrence si byl jist, že Turky mohou porazit, ale nechtěl riskovat životy britských důstojníků pro pouhé zastrašení Turků, a tak útok odložili na září. Díky nájezdům a také falešným zprávám o útoku na Ammán, které Lawrencovi muži rozšířili po okolních vesnicích, se podařilo Turky zdržet o týden při postupu do Abu al-Lissán a Allenby mezitím vyrazil s výpravou do Jericha.²¹²

9.1 Arabové jako Allenbyho pravé křídlo

Arabům teď záleželo pouze na Dara^ca. Výprava do Dara^ca se shromáždila v Azraku a vyrazila 12. září 1918²¹³ se dvěma letadly RFC a třemi pancéřovými vozy. Čítala asi tisíc pět set velbloudů, čtyři sta padesát arabských vojáků, alžírské dělostřelce, zkušený demoliční tým Egyptanů, syrské vesničany a tisíc beduinů z kmene Ruwalla, Bani Sachr, Huwajta, Serahín, Agejla a indické Ghurky. Od přímého útoku bylo upuštěno, ten byl nahrazen obklíčením, v němž úderná síla zničí železnici na severu, jihu a západě.²¹⁴ Lawrence s britským podplukovníkem Joycem vyrazili v Rolls-Roycech od Umtaiye na jih ke dvěma mostům, které podminovali a částečně zničili. Čtyři míle severně od Dara^ca v Tell Arar se Ruwallové utkali s Turky, kterým po použití dělostřelectva došly síly a byli zajati, a severní trať směrem do Damašku přerušena. Poté se tři sta padesát arabských

²⁰⁶ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 214.

²⁰⁷ Její zničení by odřízlo Damašek i Aleppo od Ammánu a Ma^cán a také východně od Haify a severu Palestiny (GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994, s. 215.)

²⁰⁸ Turci poté budou muset opravit zničené mosty a přerušené úseky trati, čímž se značně zdrží.

²⁰⁹ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 215-217, 294.

²¹⁰ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 382.

²¹¹ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 41.

²¹² GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 225-229.

²¹³ Tamtéž, s. 232.

²¹⁴ ASHER, Michael. *Lawrence: The Uncrowned King of Arabia*. 1999. s. 97.

vojáků vydalo 16. září sedm mil na západ od Dara'ca do Muzajrib, kde se Turci po ostřelování kulometry brzy vzdali. Lawrence mířil do Muzajrib také, ale na cestě jeho skupinu začaly bombardovat turecké letouny.

Most Tell al-Šehab měl být dalším cílem, ale opět byl střežen početnou tureckou hlídkou s kulometry. Lawrence nechtěl, aby se situace z podzimu 1917 opakovala, zničení mostu mu nestálo za život žádného z Arabů, a tak z útoku sešlo.²¹⁵ Důležitější byl železniční most nedaleko Nasíb, deset mil jižně od Dara'ca, který Lawrence se svými šedesáti muži vyrazil podminovat, odřízl Ammán od Dara'ca a dokončil tak jeho obklíčení. Poté pokračovali 18. září zpátky do Umtaiye,²¹⁶ kde čekali na zprávy od Allenbyho.²¹⁷

Dne 19. září Allenby v Palestině porážel jedno město za druhým - Náblus, Afuleh, Haifu, Baisan a Samah, a zajal dvaadvacet tisíc Turků.²¹⁸ Poražená 4. turecká armáda²¹⁹ z Ammánu poté ustupovala do Dara'ca a Damašku. Zde bylo hlavním úkolem Arabů Turky zadržet.²²⁰

9.2 Cesta do Damašku a masakr v Tafas

Počet Arabů se zvýšil o další tři tisíce mužů, kteří byli původně v Azraku jako záloha.²²¹ Lawrence se rozhodl přesunout takto početnou sílu do Šajch Sa'ad mezi Dara'ca a Damaškem.²²² Letoun jim však shodil zprávu, že se k nim blíží turecká kolona z Dara'ca se sedmi tisíci muži a další menší z Muzajrib se dvěma tisíci je opodál.²²³ Dobytí Damašku znamenalo pro Lawrence i Araby konec celé války a nechtěl se stáhnout, když byli již tak blízko cíle.²²⁴ Rozhodli se proto se s dvěma tisíci muži utkat. Byli však značně vyčerpaní a nedostatek sil jim bránil v rychlejším pohybu.²²⁵ Když proto dorazili do města Tafas, bylo již v obležení Turků, kteří vypalovali domy a masakrovali místní obyvatele včetně žen a dětí. Arabové byli zlostí bez sebe a urychleně na Turky zahájili palbu z horských děl a kulometů, načež Lawrence prohlásil: „*Nejlepší z vás jsou ti, kteří mi přinesou nejvíce*

²¹⁵ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 225-237.

²¹⁶ Al-Muta'iyah

²¹⁷ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 238 srov. LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asií*. 1934. s. 301.

²¹⁸ Tato bitva se dostala do povědomí jako bitva o Megido a Allenby se v ní utkal s německým generálem Limon von Sandersem.

²¹⁹ Turci disponovali třemi armádami - Osmou, Sedmou a Čtvrtou, kterým velel generál Limon von Sanders (WESTWELL, Ian. *První světová válka: den po dni*. 2004. s. 174.)

²²⁰ ASHER, Michael. *Lawrence: The Uncrowned King of Arabia*. 1999. s. 99.

²²¹ Tamtéž, s. 99.

²²² LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 434-435.

²²³ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 243.

²²⁴ LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1998. s. 436.

²²⁵ Tamtéž, s. 439.

mrtvých Turků." Vydal také rozkaz, že nechce žádné zajatce. Audovi se poté podařilo tureckou formaci rozdrobit a všichni včetně vesničanů z okolí se vrhli na kolonu nepřátel složenou z Turků, Němců a Rakušanů a do západu slunce jednoho po druhém bez slitování pobili.²²⁶

Britský generál Barrow se svou indickou kavalerií postupoval do Dara^{ʿa}, které již dobyli a obsadili Ruwallové, a odtud vyrazil 29. září směr Damašek. Fajsal dorazil do Dara^{ʿa} téhož dne s obrněnými vozy z Azraku. Arabové s Audou, Núrím Šalánem a kmeny sváděli již třídní boj se sedmi tisícovou tureckou armádou, kterou se jim nakonec podařilo připravit o pět tisíc mužů. Potřebovali však posily. Barrow své muže po několika výstřelech stáhl a odmítal bojovat.²²⁷ Nablízku však byl pluk Middlesex Yeomanry,²²⁸ který napadl zadní část tureckých pozic, a Arabové útočili zepředu. Před soumrakem tak byla celá kolona 4. turecké armády zničena.²²⁹ Arabové mohli pokračovat do Kiswe, kde přespali. Lawrence poté nechal na Allenbyův pokyn vyslat čtyři tisíce mužů z kmene Ruwalla do Damašku, aby připravili místní obyvatele na příchod spojenecké armády, a pomohly zde ustanovit místní vládu.²³⁰

9.3 Konečně v cíli a Lawrenceův návrat do Anglie

Kdo však ve skutečnosti vstoupil první do Damašku je poněkud záhadou. Mnoho zdrojů uvádí, že Damašek byl dobyt lehkou australskou brigádou (Australian Light Horse) a teprve poté dorazil Lawrence se svými beduíny.²³¹ Přikláním se k verzi, že Lawrence skutečně nechal vyslat Ruwalla k Damašku, zatímco Australané s Brity Damašek obklíčili, a sváděli boje s Turky, jak jim rozkázal Allenby. Damašek se snažili spolu s Turky ze 4. armády bránit i Němci, byli však rozmístěni příliš daleko od sebe, a tak začali němečtí a turečtí obránci ustupovat na sever k Aleppu.²³²

Poté dne 1. října 1918 přijel do dobytého Damašku i Lawrence v doprovodu australských, indických a britských vojáků, kde je údajně vítaly davy lidí, tančící a křičící vítězoslavně

²²⁶ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 243-245.

²²⁷ Tamtéž, s. 245-248.

²²⁸ Britští vojáci a koně s dělostřelectvem - lafetami, pod vedením generála C. L. Gregoryho. (SCHNEIDER, James. *Leader: T. E. Lawrence and the Arab Revolt.* 2011. s. 296.)

²²⁹ SCHNEIDER, James. *Leader: T. E. Lawrence and the Arab Revolt*. 2011. s. 296-297.

²³⁰ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 249-250 srov. KORDA, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia*. 2011. s. 115.

²³¹ KEDOURIE, Sylvia. *Elie Kedourie's Approaches to History and Political Theory: The Thoughts and Actions of Living Men*. 2006. s. 34.

²³² LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 335 srov. ZABECKI, T. David. *Germany at War: 400 Years of Military History*. 2014. s. 311.

jména: „*Orens! Násir! Fajsál!*“²³³ Vojenským guvernérem Damašku určili prozatímně Šukrího Pašu, který byl v roce 1916 zatčen a mučen Džemalem Pašou, než jej nahradil Fajsálův stoupenec °Alí Riza. Ve městě se objevil i Alžířan °Abd al-Kádír, který až do poslední chvíle bojoval na straně Turků a začal se svými muži město pustošit. Odpoledne se situace uklidnila a Damašek se vracel do běžného chodu, kdy se dávaly do pořádku veškeré služby a vybavení města od dodávek vody po osvětlení ulic. Ráno 3. října dorazil do Damašku Allenby a téhož dne také vlak s Fajsalem. Lawrence jim byl v hotelu Victoria tlumočnickem.²³⁴ Rozhovor netrval dlouho,²³⁵ ale i během několika málo minut stačil Allenby Fajsala informovat, že se na základě Sykes-Picotovy dohody nestane syrským králem a Sýrie připadne Francouzům. Tím pro Araby i Lawrence arabská revoluce skončila. Fajsál ještě týž den opustil Damašek²³⁶ a Lawrence odcestoval následující den zpátky po čtyřech letech do Anglie, kam dorazil v den příměří 11. listopadu 1918.²³⁷

²³³ LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asii*. 1934. s. 332-338.

²³⁴ KORDA, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia*. 2011. s. 115-117 srov. GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 250-257.

²³⁵ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 258.

²³⁶ MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. 2013. s. 45.

²³⁷ GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1994. s. 260.

Po obsazení Damašku se ještě několik beduínů v čele s důstojníkem turecké armády Iráčanem Núrí Sa°ídem 25. října přemístilo do Aleppa. Allenbyova armáda postupovala pomalu za nimi. Arabové se zde utkali s Turky vedenými Mustafou Kemalem, který dal krátce po setmění město vyklidit a ustupoval směrem do Turecka. Poté si však uvědomil, že jej britští a arabští nepřátelé budou pronásledovat, a rozhodl se je zastavit. To se mu se třemi tisíci Turky a Němci podařilo u města Kirikhan. Allenbyovy jednotky se však posléze vzbchopily a 26. října se jim podařilo dostat se do Aleppa. Osmanská říše byla u konce svých sil a dne 30. října 1918 Osmané kapitulovali. (GILBERT, Martin. *První světová válka: úplná historie*. 2005. s. 636-642.)

10 Závěr

V této bakalářské práci bylo mým hlavním cílem shrnout poznatky o dvouletém povstání Arabů proti osmanské nadvládě, a to především z vojenského hlediska, spolu s přičiněním slavného plukovníka Thomase Edwarda Lawrence.

Pokud budu na vzpouru nahlížet pouze povrchně bez přihlédnutí k detailům, nebude na mě působit jako příliš velkolepá a úspěšná událost, nýbrž jako zdramatizovaná příhoda, v níž se ve své podstatě Arabům podařilo řádně ukořistit snad jen Akabu a Wedžh s pomocí majora Vickeryho, jenž využil beduíny pro svou akci. Arabská vzpoura byla na svém počátku skutečně jen velmi slabým a takřka bezvýznamným děním na Blízkém východě a kdokoli, kdo měl velení nad mořem, s ní mohl během krátké doby skoncovat. S postupem času se ovšem rozrostla, získala formu a stala se dokonce nezbytnou součástí britské strategie. Zejména je poté obdivuhodné, co vše dokázali arabští beduíni bez výcviku se všemi těmi ubohými nástroji, které jim byly dodány. Beduíni však nepotřebovali nejlepší techniku, například obrněná vozidla značky Rolls-Royce zůstala totiž téměř nevyužita, nezbytné pro ně bylo vedení, jemuž by naslouchali, a považovali jej za autoritu hodnou následování. Takovým vlivem oplýval Husajnův syn Fajsál, jehož původ sahal až k proroku Muhammadovi. Fajsál však nemohl být vždy přítomen u hlavního dění, a tak docházelo mezi kmeny k vzájemné nevraživosti, a panovaly také obavy, zda některý z příslušníků kmene nesběhl k Turkům, jelikož bylo pro beduíny, především ty z Hidžázu, typické odejít z boje ve chvíli, kdy sami uznali za vhodné. Neustále se tak během výpadů střídali, a nedokázali být jednotní. Tím vším se postup revolty značně komplikoval. Členové výpravy se rovněž často potýkali s nepřízní počasí a s velkým nedostatkem proviantu, poněvadž byla otázka úspěšnosti arabského povstání odsunuta po většinu času na druhou kolej. Větší propojení arabské revolty a syropalestinské fronty, kde operovali Britové, nastalo až po dobytí Akaby, kdy Arabové drželi v rukou „svatý grál“ celého ozbrojeného odboje, a taktéž s výměnou britského velení v podobě generála Allenbyho, jenž v Arabech viděl určitý potenciál, a hodlal jej využít ku svému prospěchu během dobývání linie Gaza-Beerševa. Allenby zajistil Arabům dostatek vybavení včetně letadel a zapojil je do skutečného dění první světové války.

Jak důležitou roli ovšem sehrál Lawrence v této vzpouře? Za jeho slávou stojí zejména životopisci, kteří jej vyličili v příkrášlených popisech jako romantického hrdinu a bojovníka za arabskou svobodu, jenž přijíždí na Blízký východ poučit primitivní Araby o náležitém odboji. Přesto jsou i jeho osobní zážitky v určitých pasážích dosti přibarvené až

nevěrohodné, kupříkladu jeho zajetí Turky, kdy byla mnohými kritiky zpochybňována také jeho sexuální orientace. I já jsem se cítila být poněkud pohoršena touto kapitolou, která jakoby celá byla nepřirozeně vytržena z kontextu, a k Lawrencovým vyprávěním vůbec nepatřila.

Lawrencovým úkolem v Hidžázu bylo stát se Fajsalovým poradcem a prostředníkem mezi Araby a Brity, kdy neustále cestoval mezi Arábií a Káhirou, podával informace a žádal o zaslání potřebného vybavení. Z počátku ani nestál o vedení vzpoury a nechtěl rozhodovat o důležitých úlohách, ale později se do role vedoucího činitele vžil, jako například při masakru v Tafas, a začal tak působit ve svých líčeních více sebejistě, Araby úkoloval a popisoval své heroické činy jako by pojal arabské povstání za svou vlastní válku, kdy pouze on jediný se s Araby může probít až k Damašku. Není ovšem pochyb o tom, že se mu to skutečně podařilo. Dokázal s nezkušenými beduíny provádět postupy guerillové války, ve kterých využil taktiku „udeř a zmiz“, a je přitom podivuhodné, že sám nikdy nebyl cvičeným vojákem zběhlým v boji a veškeré novum, které do Arábie přinesl, pouze načel v knihách předně o Napoleonských válkách, v nichž byla tato ofenzivní metoda hojně využívána. Veškeré úsilí, které vyvinul, soustředil především na hidžázkou trať a sérií demolic působil tureckým jednotkám potíže, čímž začali Turci ztrácet na síle, a museli tak reagovat jen na pohyby Arabů. Jeho rozhodnutí tedy začala být klíčová, jako například útok na Akabu z vnitrozemí. Nebyla unáhlená, tudíž ani ztráty na životech nebyly nikdy příliš vysoké, a tak vedla většinou ke zdařilým výsledkům.

Nejspíš je jeho postava až příliš vyzdvihována, přesto byl Lawrence nesporně velmi zajímavou osobností a nebýt jeho, možná by se vzpoura zastavila při dobývání Medíny, kam původně Arabové neustále soustřeďovali svou pozornost, a skončila by tak fiaskem.

Pro Lawrence byla vzpoura zatěžkávací zkouškou a i pouhá přítomnost v naprosto odlišném prostředí byla jistě velmi náročná, obzvláště tehdy, kdy byl během výpadů zraněn nebo onemocněl. Zřejmě také výrazně bojoval s tím, kam ve skutečnosti patří. Arabové, ačkoliv si na ně dokázal zvyknout a přizpůsobit se jejich mravům, pro něj byli svou mentalitou a chováním naprosto odlišní, a Britové ho i přes jeho úspěchy stále příliš nebrali za vůdčí osobnost, ze které by čísel respekt. Hodilo se jim však jeho ústy ujišťovat Araby o jejich nezávislosti a slibovat nespílitelné. Lawrence cítil, že jedná nečestně. Pokud by ovšem vyradil tajné plány ze Sykes-Picotovy dohody, o nichž se v průběhu povstání dozvěděl, Arabové by jistě ze dne na den začali vzpouru sabotovat. Přesto přišlo zakrátko úsilí o vytvoření arabské nezávislé konfederace států vniveč. Dohoda Británie a

Francie o rozdělení území Osmanské říše se postarala o vytvoření dnes velmi konfliktních a nestabilních hranic Blízkého východu, a Arabové tak pouze vyměnili osmanskou nadvládu za britskou a francouzskou.

11 Seznam použitých zdrojů

- ANTONIUS, George. *The Arab Awakening: The Story Of The Arab National Movement* [online]. Houston: Pickle Partners Publishing, 2015 [cit. 2016-03-24]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=TtJvCwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_atb#v=onepage&q&f=false.
- ALLEN, J. John. *T.E.Lawrence and the Red Sea Patrol: The Royal Navy's Role in Creating the Legend*. South Yorkshire: Pen and Sword, 2015.
- ALLEYNE, Richard. Garland of Arabia: the forgotten story of TE Lawrence's brother-in-arms. *The Telegraph* [online]. 2010-07-30 [cit. 2016-02-22]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/7918929/Garland-of-Arabia-the-forgotten-story-of-TE-Lawrences-brother-in-arms.html>.
- ASHER, Michael. *Lawrence: The Uncrowned King of Arabia* [online]. New York: The Overlook Press, 1999 [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://www.rulit.me/author/asher-michael/lawrence-the-uncrowned-king-of-arabia-download-free-367237.html>.
- BARR, James. *Setting the desert on fire: T. E. Lawrence and Britain's secret war in Arabia, 1916-18* [online]. London: Bloomsbury publishing, 2011 [cit.2016-02-19]. Dostupné z: https://play.google.com/store/books/details?id=WtN_XW3UI-wC&rdid=book-WtN_XW3UI-wC&rdot=1&source=ge-web-app.
- ČEJKA, Marek. Historické souvislosti Arabského jara. *Hospodářské noviny* [online]. 2011-11-17 [cit. 2016-03-22]. Dostupné z: <http://cejka.blog.ihned.cz/c1-53699330-historicke-souvislosti-arabskeho-jara>.
- DURMAN, Karel. *Blízký východ ve světové politice 1918-1959*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1966.
- GILBERT, Martin. *První světová válka: úplná historie*. 1. vyd. v čes. jaz. Praha: BB/art, 2005.
- GOMBÁR, Eduard. *Blízký východ za první světové války*. Historický obzor. 1998. roč. 9, č. 7-8, s. 152.
- GOMBÁR, Eduard. *Moderní dějiny islámských zemí*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1999.
- GRAVES, Robert. *Lawrence z Arábie*. 1. vyd. Plzeň: Mustang, 1994.

- KEDOURIE, Sylvia. *Elie Kedourie's Approaches to History and Political Theory: The Thoughts and Actions of Living Men*. London: Routledge, 2006.
- KORDA, Michael. *Hero: The Life and Legend of Lawrence of Arabia* [online]. New York: Harper Perennial, 2011 [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.rulit.me/author/korda-michael/hero-the-life-and-legend-of-lawrence-of-arabia-download-free-367239.html>.
- LAWRENCE, T. E. *Bouře nad Asií*. S předmluvou G. B. Shawa. Praha: Orbis, 1934.
- LAWRENCE, T. E. *Sedm sloupů moudrosti: historie jednoho triumfu*. 1 vyd. v čes. jaz. Praha: BB art, 1998.
- LEWIS, Bernard. *Dějiny Blízkého východu*. Praha: Lidové noviny, 1997.
- MCLOONE, Margo. *Women Explorers of the World: Gertrude Bell, Isabella Bird Bishop, Nellie Bly, Margaret Bourke-White, Florence Dixies*. Mankato: Capstone Press, 2000. s. 31-33.
- MURPHY, David. *Lawrence z Arábie: velitelé, strategie, konflikty*. Vyd. 1. Praha: Brána, 2013.
- MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. Oxford: Osprey Publishing, 2008.
- NĚMEC, Václav. TOMEK, Bronislav. První světová válka – první a druhá etapa války 1917-1918. *Dějepis.com* [online]. 1997-2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/prvni-svetova-valka-prvni-a-druha-etapa-valky-1914-1916>.
- NĚMEC, Václav. TOMEK, Bronislav. První světová válka – třetí a čtvrtá etapa války 1917-1918. *Dějepis.com* [online]. 1997-2016 [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/prvni-svetova-valka-treti-a-ctvrta-etapa-valky-1917-1918>.
- PÚČIK, P. (ed). *Palestinská otázka v dokumentech*. 1. vyd. Praha: Orientální ústav ČSAV, 1975.
- SCHNEIDER, James. *Leader: T. E. Lawrence and the Arab Revolt*. New York: The Random House Publishing Group, 2011.
- SLACH, Miroslav. *Kavalíři pouště, aneb, Alois Musil, šejch Músa ar-Rwejli, beduin z Rychtářova, kontra agent britské Intelligence Service*. Vyd. 1. Třebíč: Akcent, 2000.

- SUWAED, Muhammad. *Historical Dictionary of the Bedouins*. Lanham: Rowman & Littlefield, 2015.
- TUCKER, C. Spencer. ROBERTS, Priscilla. *World War I*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2005.
- WESTWELL, Ian. *První světová válka: den po dni*. Praha: Columbus, 2004.
- WILSON, Jeremy. T. E. Lawrence to Colonel C. E. Wilson. *T. E. Lawrence Studies* [online]. 1997-2012 [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: http://www.telstudies.org/writings/letters/1917-18/170108_c_e_wilson.shtml.
- WILSON, Jeremy. T. E. Lawrence to General Clayton. *T. E. Lawrence Studies* [online]. 1997-2012 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: http://www.telstudies.org/writings/letters/1917-18/170710_clayton.shtml.
- WILSON, Jeremy. T. E. Lawrence, The Occupation of Akaba. *T. E. Lawrence Studies* [online]. 1997-2012 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: http://www.telstudies.org/writings/works/articles_essays/1917_the_occupation_of_akaba.shtml
- YAGITANI, Ryoko. Variants of Place Names in the Middle East in Seven Pillars of Wisdom. *Looking for Lawrence of Arabia in Japan* [online]. 2010 [cit. 2016-03-25]. Dostupné z: http://homepage3.nifty.com/yagitani/en/sp0904_en.html.
- ZABECKI, T. David. *Germany at War: 400 Years of Military History*. Santa Barbara: ABC-CLIO, 2014.

12 Resumé

The Arab Revolt was one of the events taking place in the Middle East in the province of Hejaz during the First World War. The Ottoman Empire was for several centuries one of the largest state departments of all time and dominated the nations of Southeast Europe, Middle East, the Caucasus and North Africa. These nations began to rebel against the domination of the Ottoman Empire, and thus over time empire began to disintegrate. Among these nations belonged also the Arabs, who were due to growing Arab nationalism decided to rise up against the Ottomans in 1916 to gain independence and establish an Arab caliphate. The revolt was supported financially and militarily by the United Kingdom. The revolt was led by Sharif Hussein from Mecca and his four sons - [°]Ali, [°]Abdullah, Faisal and Zeid. Each of them commanded his Bedouin troops in different parts of Arabia. However, at the beginning of the fight the Arabs weren't very successful, the Turks had better equipment and a greater amount of trained soldiers. That's why Brits sent to Arabia famous British Colonel T. E. Lawrence, who became Faisal's adviser and a mediator between the Arabs and the British. He informed Cairo about everything that happened in Hejaz, also he asked to send the necessary equipment and in 1917 launched the tactics of guerrilla warfare and caused the Turks considerable losses and damages, especially during interruptions of Hejaz Railway. The great event of the Arab Revolt was the capture of the port of Aqaba, which was a strategic point for the entire war in the Middle East. The Arabs in the year 1918 managed to break through to Damascus, but their plans about the creation of an independent Arab caliphate didn't realize due to the Sykes-Picot Agreement, which was concluded between the Great Britain and France secretly before the outbreak of the revolt and then they divided the territory of the Ottoman Empire between them.

13 Přílohy

Příloha č. 1: Mapa arabské revolty, kde je vyobrazena i hidžázká železnice vedoucí z Meďíny do Istanbulu.

Příloha č. 2:

Zleva T. E. Lawrence, Dr. Hogarth a podplukovník Dawnay v Káhiře v květnu roku 1918.

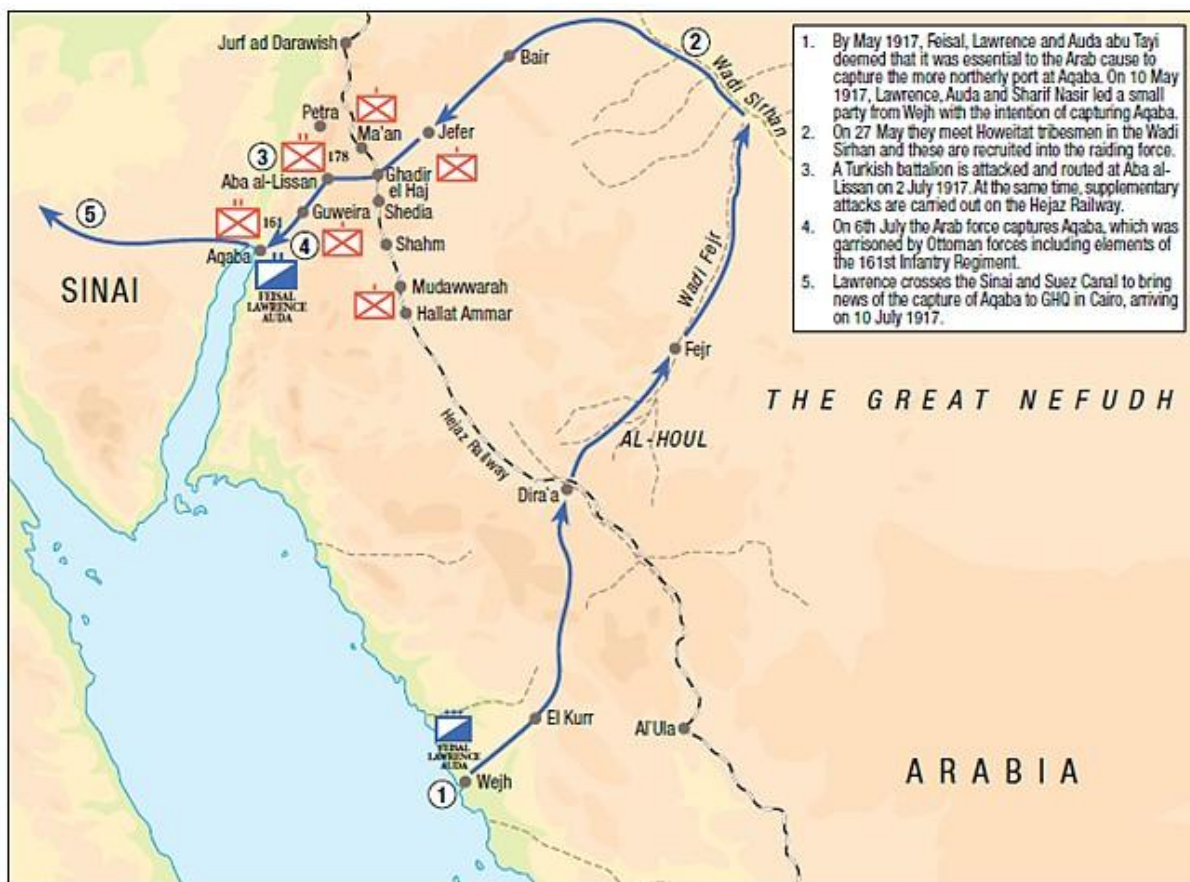
Příloha č. 3: Turci opravující poničenou část hidžázské železnice.

Příloha č. 4:

Thomas Edward Lawrence v arabských šatech a *kufije*.

Příloha č. 5: Emír Fajsal, syn šarífa Husajna

Příloha č. 6: Mapa zachycující postup do přístavu Akaba.

Příloha č. 7: Auda Abu Tayi uprostřed se svými bratry.

13.1 Seznam příloh

Příloha č. 1:

BROWNE, O'Brien. Creating Chaos: Lawrence of Arabia and the 1916 Arab Revolt. *Historynet* [online]. 2010-10-08 [cit. 2016-03-27]. Dostupné z: <http://www.historynet.com/creating-chaos-lawrence-of-arabia-and-the-1916-arab-revolt.htm>.

Příloha č. 2

LOWELL, Thomas. T.E. Lawrence; D. G. Hogarth; Lt. Col. Dawnay. In: *Wikimedia Commons* [online]. 2012-07-22 [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:T.E._Lawrence;_D.G._Hogarth;_Lt._Col._Dawnay.jpg.

Příloha č. 3:

MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. Oxford: Osprey Publishing, 2008. s. 46.

Příloha č. 4:

LOVELUCK, Lousia. FARMER, Ben. Fight to stop Lawrence of Arabia's dagger and robes being lost abroad. In: *The Telegraph* [online]. 2016-02-02 [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/12136412/Fight-to-stop-Lawrence-of-Arabias-dagger-and-robes-being-lost-abroad.html>.

Příloha č. 5:

DIMANNO, Rosie. The spirit of Emir Faisal I. In: *Crethiplethi* [online]. 2002-12-09 [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: <http://www.crethiplethi.com/the-spirit-of-emir-faisal-i/english/2009>.

Příloha č. 6:

MURPHY, David. *The Arab Revolt 1916-18: Lawrence sets Arabia ablaze*. Oxford: Osprey Publishing, 2008. s. 48.

Příloha č. 7:

The Taking of Akaba. In: *Clio Visualizing History* [online]. 1916 [cit. 2016-03-18]. Dostupné z: <http://www.cliohistory.org/thomas-lawrence/akaba>.